Pub. Ovidii NASONIS DE TRISTIBUS LIBRI V.

Cum Annotationibus minimè rejiciendis:

Ex collatione exemplarium, à quamplurimis mendis purgati.

CANTABRIGIÆ, Apud *Thom. Buck*, & *Rog. Daniel*, celeberrimæ Academiæ typographos. 1638.

PUB. OVID. NASONIS
De Tristibus Lib. I.

ELEGIA I.

Alloquitur librum ut Romam vadat, & quid ei faciendum sit admonet.

PArve (nec invideo) sine me liber ibis in urbem;
*Hei mihi, * quòd domino non licet ire tuo!*
Vade, sed incultus, qualem decet exulis esse;
Infelix habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo;
Non est conveniens luctibus ille color:
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur;
Candida nec nigrâ cornua fronte geras;
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes,
*Hirsutus * passis ut videare comis:*
Felices ornent hæc instrumenta libellos;
Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Néve lituraram pudeat: qui viderit illas,
De lacrymis factas sentiat esse meis.
Vade liber, verbísque meis loca grata saluta;
Contingam certè quo licet illa pede.
Si quis, ut in populo nostri non immemor illo,
Si quis, qui quid agam fortè requiret, erit:
*Vivere me * dices, salvum tamen esse negabis:*
Id quoque quòd vivam munus habere Dei.
Atque ità tu tacitus quærenti plura: legendum:
*Nè * quæ non opus est fortè loquare cave.*
Protinus admonitus repetet mea crimina lector,
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis:
Causa patrocinio non bona major erit.
Invenies aliquem, qui me suspiret ademptum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis:
Et taciturus secum, nè quis malus audiat, optet,
Sit mea, lenito Cæsare, pœna levis.

Ex Tomo Romam.
* Quò.

Cedrino oleo chartas contra cariem illinebant.
* Sparsis.

* dicas.

* quod opus non.

Nos quoq; quisquis erit, nè sit miser ipse precamur,
Placatos miseris qui velet esse Deos:
Quæq; volet, rata sint; ablatáque principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Ut peragas mandata liber, culpabere forsan,
Ingeniique minor laude ferêre mei.

Judicis officium. *Judicis officium est, ut res, ità tempora rerum*
Quærere: quæsito tempore tutus eris.

Alacritas ad poëmata. *Carmina proveniunt animo deducta sereno:*
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & otia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
Hæsurum jugulo jam puto, jámque meo.
Hæc quoque, quæ facio, judex mirabitur æquus;
Scriptáque cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumspice casus;
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique securus famæ liber ire memento,
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.
Non ità se nobis præbet Fortuna secundam,
Ut tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore,
Quærendíque mihi nominis ardor erat.

Studium obfuit Ovidio. *Carmina nunc simulo, studiúmque quod obfuit odi:*
Sit satis ingenio sic fuga parta meo.
I tamen; & pro me tu, cui licet, aspice Romam:
*Dii facerent * posses non meus esse liber.*

* Possem nunc.

Nec te, quòd venias magnam peregrinus in urbem,
Ignotum populo posse venire puta.
Ut titulo careas, ipso noscêre colore;

* Liquet. *Dissimulare velis te * licet esse meum.*
Clàm tamen intrato, nè te mea carmina lædant:
Non sunt ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quòd sis meus, esse legendum
Non putet, è gremio rejiciátque suo:

Libri Amorum obfuerunt Ovidio. *Inspice, dic, titulum; non sum præceptor amoris:*
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forsitan expectes an in alta palatia missum
Scandere te jubeam, Cæsareámque domum.

Ignoscant

Ignoſcant auguſta mihi loca, diique locorum:
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Eſſe quidem memini mitiſſima ſedibus illis
Numina; ſed timeo qui nocuêre deos.
Terreturque mimo pennæ ſtridore columba
Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.
Nec procul à ſtabulis audet diſcedere, ſiqua
Excuſſa eſt avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum Phaëthon, ſi viveret; & quos
Optârat ſtultè, tangere nollet equos.
Me quoque, quæ ſenſi, fateor Jovis arma timere:
Me reor infeſto, cùm tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de claſſe Capharea fugit,
Semper ab Euboïcis vela retorquet aquis:
Et mea cymba ſemel vaſtâ perouſſa procellâ,
Illum, quo læſa eſt, horret adire locum.
Ergò cave liber, & timidâ circumſpice mente,
Et ſatìs à media ſit tibi plebe légi.
Dum petit infirmis nimiùm ſublimia pennis Icari exemplum.
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen hîc nemis utaris, an aurâ,
Dicere: conſilium réſque locíſque dabunt.
Si poteris vacuo tradi, ſi cuncta videbis Occaſiones in dandis literis quærendæ.
Mitia, ſi vires fregerit ira ſuas:
Si quis erit qui te dubitantem & adire timentem
Tradat, & antè tamen pauca loquatur, adi.
Luce bonâ, dominóque tuo felicior ipſo,
Perveniasque illùc, & mala noſtra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more poteſt.
Tantùm nè noceas, dum vis prodeſſe, videto:
(Nam ſpes eſt animi noſtra timore minor)
Quæ, quieſcebat, nè mota reſe viat ira,
Et pœnæ tu ſis altera cauſa, cave.
Cùm tamen in noſtrum fueris penetrale receptus,
Contigeríſque tuam, ſoxmia parva, domum;
Aſpicies illic poſitos ex ordine fratres, Sunt enim & ingeniorum liberi.
Quos ſtudium cunctos evigilavit idem:
Cætera turba palàm titulos oſtendit apertos,
Et ſua detectâ nomina fronte gerit:

Libri amoris.

Tres procul obscurâ latitantes parte videbis;
Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent:
Hos tu vel fugias; vel, si satis oris habebis,
Oedipodas facito, Telegonósque voces:
Déque tribus moneo, si qua est tibi cura parentis,
Nè quenquam, quamvis ipse docebit, ames.

Metamorphoses Ovidii.

Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ;
Nuper ab excquiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunæ vultum corpora posse meæ.
Namque ea dissimilis subitò est effecta priori,
Flendáque nunc, aliquo tempore læta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quæris, habebam;
Sed vereor tardæ causa fuisse moræ.
Et si quæ subeunt tecum liber omnia ferres,
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est, propera: nobis habitabitur orbis
Ultimus, à terra terra remota mea.

ELEGIA II.

Supplicatio ad deos, ut ab imminenti naufragio eum incolumem servent.

Di maris & cœli (quid enim nisi vota supersunt?)
Solvere quassatæ parcite membra ratis;
Néve precor magni subscribite Cæsaris iræ:
Sæpe premente deo fert deus alter opem.
Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Æneam propior Saturnia Turno;
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyssem:
Eripuit patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod (quamvis distamus ab illis)
Quis vetat, irato, numen adesse, Deo?
Verba miser frustrà non proficientia perdo:
Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ;
Terribilisque Notus jactat mea verba; precesque,
Ad quos mittuntur, non sinit ire deos.
Ergò iidem venti, nè causa lædar in una,
Vela quæ nescio quò votáque nostra ferunt.

Me

Me miserum! quanti montes volvuntur aquarum!
Jam jam tacturos sidera summa putes. Hyperbole
Quantæ diducto subsidunt æquore valles! Mare Scythicum.
Jam jam tacturas tartara nigra putes.
*Quocunquè aspicio, nihil est nisi pontus & * aër:* * Æther.
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani murmure venti:
Nescit, cui domino pareat, unda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurus ab Ortu;
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto;
Nunc Notus adversâ prælia fronte gerit.
Rector in incerto est; nec quid fugiatve, petátve,
Invenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.
Scilicet occidimus; nec spes est ulla salutis:
Dúmque loquor, vultus obruet unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus; frustráque petenti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quàm me dolet exule conjux: Conjux Nasonis.
Hoc unum nostri scít que gemítque mali.
Nescit in immenso jactari corpora ponto:
Nescit agi ventis: nescit adesse necem.
O bene, quòd non sum mecum consendere passus;
Nè mihi mors misero bis patienda foret!
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidiâ certè parte superstes ero.
Hei mihi! quàm celeri micuerunt nubila flammâ!
Quantus ab æthereo personat axe fragor!
Nec leviùs laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quàm grave balistæ mœnia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes: Decumanum fluctum intelligit.
Posterior nono est, undecimóque prior.
Non lethum timeo; genus est miserabile lethi:
Demite naufragium, mors mihi munus erit.
Est aliquid, fatóque suo ferróque cadentem
In solida moriens ponere corpus humo:
Et mandare suis aliqua, & sperare sepulcrum, Mare multis pro sepulcro.
Et non æquoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum tali nece: non ego solus
Hic veher: Immeritos cur mea pœna trahit?

Prô

Prò superi, vimque Dii, quibus æquora curæ!
Utraque jam vestras sistite verba minas:
Quámque dedit vitam mitissima Cæsaris ira,
Hanc sinite infelix in loca jussa feram.
Si, quoniam merui pœnam, me perdere voluit:
Culpa mea est, ipso judice, morte minor.
Mittere me Stygias si jam voluisset ad undas
Cæsar, in hoc vestrâ non eguisset ope.
Est illi nostri non invidiosa cruoris
Copia: quódque dedit, cùm volet, ipse ferat.
Vos modò, quos certè nullo, puto, crimine læsi,
Contenti nostris jam precor este malis.
Nec tamen, ut tumidi miserum servare velitis,
Quod periit, salvum jam caput esse potest.
Ut mare subsidat, ventique ferentibus utar,
Ut mihi parcatis, non minùs exul ero.
Non ego divitias avidus sine fine parandi,
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Naso Athenis eruditus. *Nec peto, quas quondam petiit studiosus, Athenas;*
Oppida non Asiæ, non mihi visa prius:
Alexandrinas delicias Quintilianus vocat. *Non ut Alexandri claram delatus in urbem,*
Delicias videam, Nile jocose, tuas:
Quod facile est, opto ventos (quis credere posset?)
Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt.
Obligor ut tangam lævi fera littora Ponti,
Quódque sit à patriâ jam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilii facio pœnam mea vota meum.
Si me diligitis, tantos compescite fluctus,
Prondaque sint nostræ numina vestra viæ.
Supplicii pars peregrinari. *Seu magis odistis, jussæ me advertite terræ;*
Supplicii pars est in regione mori.
Ferte (quid hîc facio?) rapidi mea corpora venti;
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec quæ damnaverit ille
Crimina, defendi fasve piumve puto.
Si tamen alta Deos nunquam mortalia fallunt,
A culpa facinus scitis abesse mea.

Immo

Immo ità si scitis, si ne meus abstulit error,
Stultáque mens nobis, non scelerata fuit:
Quod licet è minimis, domui si fauimus illi:
Si satis Augusti publica jussa mihi:
Hoc duce si duxi felicia secula, pro quo
Cæsare thura, piis Cæsaribúsque dedi:
Si fuit hic animus nobis, ità parcite divi:
Siu minùs, alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt grauidæ evanescere nubes?
Victáque mutatis fraugitur ira maris?
Non casu vos, sed sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi ferte opem.

Error is qualis fuerit, nondum liquet inter grammaticos.

ELEGIA III.

Ut ex urbe Româ discesserit, nec non conjugis & suorum lacrymas memorat.

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in urbe fuit:
Cum repeto noctem, quâ tot mihi chara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque gutta meis.
Jam propè lux aderat, quâ me discedere Cæsar
Finibus extremæ jusserat Ausoniæ:
Nec mens, nec spatium, fuerat satis apta parandi:
Torpuerant longâ pectora nostra morâ.
Non mihi servorum, comites nec cura legendi,
Non aptæ profugo vestis, apísve fuit.
Non aliter stupui, quàm qui Jovis ignibus ictus
Vivit; & est vitæ nescius ipse suæ.
Ut tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluêre mei:
Alloquor extremùm mœstos abiturus amicos,
Qui modò de multis unus & alter erant.
Uxor amans flentem flens acriùs ipsa tenebat,
Imbre per indignas usquè cadente genas.
Nata procul Libycis aberat diversa sub oris;
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocunquè aspicerem, luctus gemitúsque sonabant:
Formáque non tecti funeris intus erat.
Fœmina, virque meo, puerique quoque funere mœrent,
Inó; domo lacrymas angulus omnis habet.

Dies indicti exilii.

Si licet exemplis in parvo grandibus uti;
Hæc facies Trojæ, cùm caperetur, erat.
Intempesta nox. *Jámque quiescebant voces hominúmque canúmque,*
Lunáque nocturnos alta regebat equos:
Capitolio conjuncta fuit domus Nasonis. *Hanc ego suspiciens, & adhuc Capitolia cernens,*
Quæ nostro frustrà juncta fuêre lari;
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Jámq; oculis nunquam templa videnda meis,
Dícque relinquendi, quos urbs habet alta Quirini,
Este salutati tempus in omne mihi.
Et quanquam serò clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc odiis exonerate fugam:
Cœlestíque viro, quis me deceperit error,
Dicite; pro culpa nè scelus esse putet:
Ut quæ sentitis, pœnæ quoque sentiat auctor:
Placato possim non miser esse Deo.
Hac prece adoravi superos ego: pluribus uxor,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante lares sparsis prostrata capillis,
Contigit extructos ore tremente focos:
Multáque in adversos effudit verba penates,
* deplorato. *Pro * deplorato non valitura viro.*
Jámque moræ spatium nox præcipitata negabat:
Versáque ab axe suo Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore:
Ultima sed jussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid urges?
Vel quò festinas ire, vel unde, vide!
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta viæ!
Ter limen tetigi, ter sum revocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula summa dedi:
Sæpe eadem mandata dedi: méque ipse refelli,
Respiciens oculis pignora chara meis. (inquam:
Scythia. *Denique quid propero? Scythia est, quò mittimur,*
Roma relinquenda est: utraque justa mora est.
Uxor in æternum vivo mihi viva negatur,
Et domus, & fidæ dulcia membra domûs:

Quósque

Quósque ego dilexi fraterno more sodales:
O mihi Theseâ pectora juncta fide!
Dum licet amplectar: nunquam fortasse licebit
Ampliùs: in lucro est quæ datur hora mihi.
Nec mora: sermonis verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus, cœlo nitidissimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quàm si mea membra relinquam;
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
*Sic doluit *Priamus tunc, cùm in contraria* versus* * Metius.
*Ultores habuit proditionis * equus.* * Versos.
Tunc verò exoritur clamor, gemitúsque meorum, * Equos.
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tunc verò conjux humeris abeuntis inhærens,
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta meis,
Non potes avelli; simul hinc, simul ibimus ambo:
Te sequar, & conjux exulis exul ero:
Et mihi facta via est, & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ sarcina parva rati.
Te jubet à patria discedere Cæsaris ira;
Me pietas: pietas hæc mihi Cæsar erit. Iterata pietas.
Talia tentabat, sic & tentaverat antè,
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, sive illud erat sine funere ferri, Elatus Naso.
Squalidus; immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis mediâ procubuisse domo:
Utq; resurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & gelidâ membra levavit humo,
Se modò, desertos modò deplorâsse penates;
Nomen & erepti sæpe vocâsse viri:
Nec gemuisse minùs, quàm si natave, meúmve
Vidisset structos corpus habere rogos:
Et voluisse mori, moriendo ponere sensus;
Respectúque tamen non periisse mei.
Vivat, & absentem (quoniam sic fata tulerunt)
Vivat, & auxilio sublevet usquè suo.
Tingitur oceano custos Erymanthidos Ursæ,
Æquoreásque suo sidere turbat aquas:

Nos

Nos tamen Ionium non nostrâ findimus æquor
Sponte: sed audaces cogimur esse metu.
Metus audaces tandem facit.
Me miserum! quantis nigrescunt æquora ventis,
Eruíque ex imis fervet arena freti!
Monte nec inferior, proræ puppique recurvæ
Insilit, & victos verberat unda deos.
Pinea texta sonant, pulsi stridere rudentes,
Aggemit & nostris ipsa carina malis.
Navita confessus gelidum pallore timorem,
Jam sequitur victus, non regit arte ratem.
Utq́, parùm validus non proficientia rector
Cervicis rigidæ fræna revincit equo:
Sic non quò volvit, sed quò rapit impetus unda,
Aurigam video vela dedisse rati.
Quòd nisi mutatas emiserit Æolus auras,
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, Illyricis læva de parte relictis,
Nasoni Italia interdicta.
Interdicta mihi cernitur Italia.
Desinat in vetitas, quæso, contendere terras,
Et mecum magno pareat unda Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeóque repelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cærulei vos salvem numina ponti,
Infestúmque mihi sit satis esse Jovem.
Vos animam sævæ fessam subducite morti;
Si modò, qui periit, non periisse potest.

ELEGIA IIII.

Ad amicum, qui etiam in adversis fidus permanserat.

O mihi post nullos unquam memorande sodales,
Et cui præcipuè sors mea visa sua est!
Attonitum qui me (memini) charissime primus
Ausus es alloquio fustinuisse tuo:
Qui mihi consilium vivendi mite dedisti,
Cùm foret in misero pectore mortis amor.
Scis bene cui dicam, positis pro nomine signis:
Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis:
Perpetuúsque animi debitor hujus ero.

Spiritus

Spiritus hic vacuas priùs extenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo,
Quàm subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et longâ pietas excidat ista die.
Dii tibi sint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilémque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico, Amicorum fides rebus adversis elucet.
Ignoraretur forsitan ista fides.
Theseа Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non infernas vivus adisset aquas.
Ut foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt furiæ, tristis Orestа, tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes,
Hyrtacidæ Nisi gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum:
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno, Fortuna amicos conciliat.
Indelibatas cuncta sequuntur opes:
At simul intonuit, fugiunt; nec noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum, Suo periculo discere.
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
Vix duo trésve mihi de tot superestis amici:
Cætera fortunæ, non mea turba fuit.
Quò magis, ô pauci, rebus succurrite lassis;
Et date naufragio littora tuta meo:
Nève metu falso nimiùm trepidate timentes,
Hâc offendatur nè pietate Deus.
Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis, Fides in hoste etiam laudanda.
Iníquis amat hanc Cæsar, in hoste probat.
Causa mea est melior: qui non contraria novi
Arma; sed hanc merui simplicitate fugam.
Invigiles igitur nostris pro casibus oro,
Diminui si quâ numinis ira potest.
Scire meos casus si quis desiderat omnes,
Plus, quàm quod fieri res sinit, ille petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent, Virgiliana imitatio.
Parváque quot siccus corpora pulvis habet:
Multáque credibili tulimus majora; ratámque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.

Pars

Pars etiam quædam mecum moriatur, oportet:
Méque velim possit dissimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius ære,
Pluráque cum linguis pluribus ora forent;
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materiâ vires exuperante meas.
Pro duce Neritio docti mala nostra poëtæ
Scribite; Neritio nam mala plura tuli.

Ulyssis & Nasonis collatio.

Ille brevi spatio multis erravit in undis
Inter Dulichias Iliacásque domos:
Nos freta sideribus totis distantia mensos
Sors tulit in Geticos Sarmaticósque sinus.
Ille habuit fidámque manum, sociósque fideles:
Me profugum comites deseruêre mei.
Ille suam lætus patriam, victórque petebat:
A patria fugio victus & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus est, Itbacéve, Saméve;
Pœna quibus non est grandis abesse locis:
Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
Montibus, imperii Roma Deúmque locus.
Illi corpus erat durum patiénsque laborum:
Invalidæ vires ingeniúmque mihi.
Ille erat assiduè sævis agitatus in armis:
Assuetus studiis mollibus ipse fui.
Me Deus oppressit, nullo mala nostra levante:
Bellatrix illi diva ferebat opem.
Cúmque minor Jove sit, tumidis qui regnat in undis:
Illum Neptuni, me Jovis ira premit.

Ulyssis pericula fabulosa.

Adde, quòd illius pars maxima ficta laborum:
Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tandem ille penates,
Quæsitos diu petiit, contigit arva tamen:
At mihi perpetuò patriâ tellure carendum est,
Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Ad Uxorem.

NEc tantùm Clario Lyde dilecta poëtæ,
Nec tantùm Coo Battis amata suo est,

Pectoribus

Pectoribus quantùm tu noſtris uxor inhæres,
Digna minùs miſero, non meliore viro.
Te mea ſuppoſitâ veluti trabe fulta ruina eſt:
Si quid adhuc ego ſum, muneris omne tui eſt.
Tu facis ut ſpolium non ſim, nec nuder ab illis,
Naufragii tabulas qui petiêre mei.
Uti rapax ſtimulante fame cupidúſque cruoris
Incuſtoditum captat ovile lupus;
Aut ut edax vultur corpus circumſpicit ecquod
Sub nulla poſitum cernere poſſit humo:
Sic mea neſcio quis malè fidus rebus acerbis
In bona venturus, ſi paterêre, fuit.
Hunc tua per fortes virtus ſummovit amicos;
Nulla quibus reddi gratia digna poteſt.
Ergò quàm miſero, tam vero teſte probaris:
Hîc aliquod pondus ſi modò teſtis habet.
Nec probitate tuâ prior eſt aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu ſi Mæonium vatem ſortita fuiſſes,
Penelopes eſſet fama ſecunda tuæ:
Sive tibi hoc debes, nullo pia facta magiſtro,
Cúmque nova mores ſunt tibi luce dati:
Fœmina ſeu princeps omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum conjugis eſſe bonæ;
Aſſimilémque ſui longâ aſſuetudine fecit
Grandia ſi parvis aſſimilare licet. (*res!*
Hei mihi, non magnas quòd habent mea carmina vi-
Noſtráque ſunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit antè vigoris, Ingenium calamitatibus obnubilatur.
Extinctum longis excidit omne malis:
Prima locum ſanctas heroidas inter haberes
Prima bonis animi conſpicerêre tuis!
Quantumcunque tamen præconia noſtra valebunt,
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIA VI.

Ad amicos, qui ejus imaginem auro inſculptam habebant.

SI quis habes noſtris ſimiles in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica ſerta, comis:

Iſta

Ista decent lætos felicia signa poëtas;
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimula, sentis tamen omnia dici,
In digito qui me fersque refersque tuo:
Effigiémque meam fulvo complexus in auro,
Chara relegati, quæ potes, ora vides:
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere forsan,
Quàm procul à nobis Naso sodalis abest!
Ingenii monumenta effigies veræ sunt hominum. *Grata tua est pietas; sed carmina major imago*
Sunt mea: quæ mando qualiacunque legas;
Carmina mutatas hominum dicentia formas,
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bona multa meorum,
Ipse meâ posui mœstus in igne manu.
Vtá. cremâsse suum fertur sub sibite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror:
Sic ego non meritos, mecum peritura, libellos
Metamor. injectæ igni. *Imposui rapidis viscera nostra rogis:*
Vel quòd eram Musas, ut crimina nostra, perosus,
Vel quòd adhuc crescens, & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sint penitus sublata, sed extent,
Pluribus exemplis scripta fuisse reor:
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Otia delectent, admoneántque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Nesciat his summam si quis abesse manum.
Summa manus abest Metamor. *Ablatum mediis opus est incudibus illud:*
Defuit & scriptis ultima lima meis:
Et veniam pro laude peto; laudatus abunde,
In nonnullis non contemnendus satis est. *Non fastiditus si tibi tectior ero.*
Hos quoque sex versus in prima fronte libelli
Si præponendos esse putabis, habe.
Orba parente suo quicunque volumina tangis,
His saltèm vestra detur in urbe locus.
Quóque magis faveas, non hæc sunt edita ab illo:
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuisset, erat.

* Eram.

ELEGIA VII.

In amicum, qui illi pollicitam fidem fregerat.

IN caput alta suum labentur ab æquore retro
Flumina: conversis sólque recurret equis:
Terra feret stellas: cœlum findetur aratro:
Unda dabit flammas: & dabit ignis aquas:
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt:
Pársque suum mundi nulla tenebît iter:
Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam:
Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
Hæc ego vaticinor, quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantáne te, fallax, cepêre oblivia nostrî?
Afflictúmque fuit tantus adire timor?
Vt neque respiceres, nec solarêre jacentem,
Dure? nec exequias prosequerêre meas?
Illud amicitiæ sanctum & venerabile nomen — Amicitiæ sanctum nomen.
Re tibi pro vili, sub pedibúsque jacet.
Quid fuit ingenti prostratum mole sodalem
Visere? & alloquii parte levare tui?
Iné meos si non lacrymas dimittere casus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
*Idé quod ignoti faciunt, * valedicere saltem?* — * Vel dicere.
Et vocem populi, publicáque ora sequi?
Denique lugubres vultus, nunquámq; videndos,
Cernere supremo, dum licuítque, die?
Dicendúmque semel toto, non amplius, ævo
Accipere, & parili reddere voce, Vale?
At fecêre alii, nullo mihi fœdere juncti,
Et lacrymas animi signa dedêre sui.
*Quid, nisi * convictu causisque valentibus esses,* — * Conjunctus.
Temporis & longi junctus amore tibi?
Quid, nisi tot lusus, & tot mea seria nósses?
Tot nóssem lusus seriáque ipse tua?
Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses,
Ascitus toties in genus omne joci?
Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos? — Ventos verba auferre.
Cunctáne Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te genitum placidâ reor urbe Quirini,
Vrbe meo quæ jam non adeunda pede est:

Sed ſcopulis Ponti, quos hæc habet ora, ſiniſtri:
Inq; feris Scythiæ, Sarmaticiſque jugis.
Silex intra præcordia.
Et tua ſunt ſilicis circum præcordia venæ;
Et rigidum ferri ſemina pectus habet:
Quæq; tibi quondam tenero ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat:
Aut mala noſtra minùs quàm non aliena putares,
Duritiæq; mihi non agerêre reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis,
Ut careant numeris tempora prima ſuis:
Effice peccati nè ſim memor hujus, & illo
Officium ut laudem, quo queror, ore tuum.

Elegia VIII.

Ad amicum, quòd vulgus fortunam ſequatur.

Detur inoffenſæ vitæ tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te poſſint mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigêre Deos.
Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Calamitas penuriam amicorum invenit.
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.
Aſpicis ut veniant ad candida tecta columbæ;
Accipiat nullas ſordida turris aves.
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam:
NULLUS ad amiſſas ibit amicus opes.
Utque comes radios per ſolis euntibus umbra eſt;
Cùm latet hic preſſus nubibus, illa fugit:
Mobile ſic ſequitur fortunæ lumina vulgus,
Quæ ſimul inductâ nube teguntur, abit.
Hæc precor ut poſſint ſemper tibi falſa videri:
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum ſtetimus, turbæ quantum ſatis eſſet habebat
Nota quidem, ſed non ambitioſa domus.
At ſimul impulſa eſt, omnes timuêre ruinam,
Cautáque communi terga dedêre fugæ.
Sæva neque admiror metuant ſi fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque ſolent.
Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quolibet inviſo Cæſar in hoſte probat:

Nec

Nec solet irasci (nec enim moderatior alter)
Cùm quis in adversis, si quid amavit, amat.
De comite Argolico postquam cognovit Orestem,
Narratur Pyladen ipse probásse Thoas.
Quæ fuit Actoride cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides.
Quòd pius ad manes Theseus comes iret amico,
Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali, Nisique fide tibi, Turne, relatâ,
Credibile est lacrymis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas; & in hoste probatur:
Hei mihi! quàm paucos hæc mea dicta movent!
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.
¶ At mea sint proprio quamvis mœstissima casu
Tempora, profectu facta serena tuo.
Hoc tibi venturum jam tum, charissime, vidi,
Ferret adhuc istam cùm minor aura ratem.
Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est pretium; nemo pluris emendus erat:
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes;
Quælibet eloquio sit bona causa tuo.
His ego commotus dixi tibi protinus ipsi,
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ovium fibræ, tonitrúsve sinistri,
Linguáve servatæ pennávè dixit avis:
Augurium ratio est & conjectura futuri:
Hæc divinavi, notitiámque tuli:
Quæ quoniam vera est, totâ tibi mente mibique
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris utinam latuisset in imis;
Expediit studiis lumen abesse meis.
Vtq; tibi prosunt artes, facunde, severæ:
Dissimiles illis sic nocuêre mihi.
Vita tamen tibi nota mea est: scis artibus illis
Auctoris mores abstinuisse sui.
Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen; & istos
Ut non laudandos, sic tamen esse jocos.
Ergò ut defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.

Quàm pauca amicorum paria!

Amores Nasonis.

Quà potes excusa, nec amici desere causam;
Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

ELEGIA IX.

Navem laudat, quam in Corinthiaco sinu habuit.

Navis in tutela Palladis.

EST mihi, sítque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis; & à picta casside nomen habet.
Sive opus est velis, minimam bene currit ad auram:
Sive opus est remo; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta est vincere cursu;
*Occupat egressas * qualibet arte rates:*
Et patitur fluctus, fértque assilientia longè
Æquora, nec sævis victa madescit aquis.
*Illa Corinthiacis primùm mihi cognita * terris,*
Fida manet trepidæ dúxque comésque fugæ:
Pérque tot eventus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fuit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet ostia Ponti,
Quásque petit Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Æoliæ mare me deduxit in Helles,
Et longum tenui limite fecit iter;
*Fleximus in lævum cursus, & ab * Astoris urbe*
Venimus in portus Imbria terra tuos.
Indè levi vento Zerinthia littora nacta,
Threïciam tetigit fessa carina Samon:
*Saltus ab hac contrà brevis est * Stantira petenti:*
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos;
Hellespontiacas illa reliquit aquas:
Dardaniámque petit auctoris nomen habentem,
Et te ruricolâ Lampsace tuta Deo:
Quáque per angustas malè vectæ virginis undas,
Seston Abydenâ separat urbe fretum.
Híncque Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
Cyzicon Æmoniæ nobile gentis opus.
Quáque tenent Ponti Byzantia littora fauces;
Hic locus est gemini janua vasta maris.
Hæc precor evincat, propulsáque fortibus Austris
Transeat instabiles strenua Cyaneas:

* Quamlibèt antè.
*Cenchreis.
*Hectoris.
Navigatio Ovidii.
*Tentira.
Dardania à Dardano.

* *Eniochósque*

*Eniochósque sinus, & ab his per Apollinis urbem, *Thynniacósque.
Vecta sub Anchiali mœnia findat iter.
Indè Mesembriacos portus, & *Opeson, & arces *Odessum.
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo.
Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos constituisse larem.
A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
Offensi quò me contulit ira Dei.
Hæc si contigerint, meritæ cadet agna Minervæ: Agna Minervæ.
Non facit ad nostras hostia major opes.
Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
Mite, precor, duplici numen adeste *rati. *Viæ.
Altera namque parat Symplegadas ire per altas;
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite ut ventos, loca cùm diversa petamus,
Illa suos habeat, nec minùs ista suos.

ELEGIA X.

Ad Lectorem, quòd in itinere hunc primum Librum confecerit.

LIttera quæcunque est toto tibi lecta libello, Libri Tristium.
Est mihi sollicito tempore facta viæ.
Aut hæc me, gelido tremerem cùm mense Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis:
Aut postquam bimarem cursu superavimus Isthmon,
Alteráque est nostræ sumpta carina fugæ:
Quòd facerem versus inter fera murmura Ponti,
Cycladas Ægæas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animíque marísque
Fluctibus, ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, sive est insania nomen,
Omnis ab hac cura mens relevata mea est. Carminibus relaxantur animi.
Sæpe ego nimbosis dubius jactabar ab Hœdis:
Sæpe minax Steropes sidere Pontus erat:
Fuscabátque diem custos Erymanthidos Ursæ:
Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis.
Sæpe maris pars intus erat: tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque contenti stridente Aquilone rudentes;
Inó; modum tumuli concava surgit aqua:

Ipse gubernator tollens ad sidera palmas,
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunque aspexi, nihil est nisi mortis imago;
Quam dubiâ timeo mente, timénsque precor.
* Attigero. ** Contingam portum, portu terrebor ab ipso:*
Plus habet infestâ terra timoris aquâ.
Nam simul insidiis hominum pelagique laboro;
Et faciunt geminos ensis & unda metus.
Ille meo vereor nè speret sanguine prædam;
Hæc titulum nostræ mortis habere velit.
* Avidæque instructa. *Barbara pars læva est * avidæ * substructa rapinæ,*
Quam cruor, & cædes, belláque semper habent:
* Submissa, i. dedita & mancipata. *Cúmque sit hybernis agitatum fluctibus æquor,*
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quò magis his debes ignoscere, candide lector,
Si spe sint (ut sunt) inferiora tuâ.
Non hæc in nostris (ut quondam) scribimus hortis;
Nec consuete meum lectule corpus habes:
Factor in indomito, brumali luce, profundo;
Ipsáque cæruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems; indignatúrque quòd ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem: sed eodem tempore, quæso,
Ipse modum statuam carminis, illa sui.

PUB. OVID. NASONIS

De Tristibus Lib. II.

Ad Augustum Cæsarem.

Ingenium Nasoni obfuit.

Quid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli,
Ingenio perii qui miser ipse meo? (sas?
Cur modò damnatas repeto mea crimina Mu-
An semel est pœnam commeruisse parùm?
Carmina fecerunt ut me cognoscere vellent
Omine non fausto fœmina vírque meo:
Carmina fecerunt ut me morésque notaret
Jampridem invisa Cæsar ab arte meos.

Deme

Deme mihi ſtudium, vitæ quoque crimina demes:
Acceptum refero verſibus eſſe nocens.
Hoc pretium vitæ vigilatorúmque laborum
Cepimus: ingenio eſt pœna reperta meo.
Si ſaperem, doctas odiſſem jure ſorores,
Numina cultori perniciosa ſuo.
At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo) Inſania.
Saxa memor refero ruſus ad icta pedem.
Scilicet ut victus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas:
Forſitan, ut quondam Teuthrantia regna tenentis
Sic mihi res eadem vulnus opémque ferat:
Muſáque, quæ movit, motam quoque leniet iram:
Exorant magnos carmina ſæpe Deos.
Ipſe quoque Auſonias Cæſar matréſque nurúſq; Carmina Deos exorant.
Carmina turrigeræ dicere juſſit Opi.
Juſſerat & Phœbo dici, quo tempore tudos
Fecit; quos ætas aſpicit una ſemel.
His precor exemplis tua nunc, mitiſſime Cæſar,
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem juſta eſt; nec me meruiſſe negabo:
Non adeò noſtro fugit ab ore pudor.
Sed, niſi peccâſſem, quid tu concedere poſſes?
Materiam veniæ ſors tibi noſtra dedit. Clementiam delicta faciunt.
Si, quoties peccant homines, ſua fulmina mittat
Jupiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc, ubi detonuit, ſtrepitúque exterruit orbem,
Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.
Jure igitur genitórque Deûm rectórque vocatur;
Jure capax mundus nil Jove majus habet.
Tu quoque, cùm patriæ rector dicare, patérque, Auguſtus pater patriæ.
Utere more Dei * nomen habentis idem:
Idq; facis; nec te quiſquam moderatiùs unquam * Numen.
Imperii potuit fræna tenere ſui.
Tu veniam Partho ſuperato ſæpe dediſti, Clementia & liberalitas Auguſti.
Non conceſſurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos, & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
Quæq; dies bellum, belli tibi ſuſtulit iram:
Parſque ſimul templis utraque dona tulit.

* Quòd.

*Utq́; tuus gaudet miles, * qui vicerit hostem:*
Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.
Causa mea est melior, qui non contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro;
Per te præsentem conspicuúmque Deum:
Hunc animum favisse tibi, vir maxime; méque,
Quâ solâ potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cœlestia sidera tardé:
Pársque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te, cúmque omnibus unus
Ipse quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros illos quoque crimina nostra,
Mille locis plenos nominis esse tui?

Libri Ovidii pleni mentionis Augusti.

Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora versa modos:
Invenies vestri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major fit gloria: nec quo,
Ut major fiat, crescere possit habet.
Fama Jovis superest: tamen hunc, sua facta referri,
Et se materiam carminis esse, juvat.
Cúmque Gigantëi memorantur prælia belli;
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alii, quanto decet ore; tuásque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.

Minima etiam Diis placent quæ piè fiant.

Ah! serus, & nobis nimiùm crudeliter hostis,
Delicias legit qui tibi cunque meas:

*Hîc.

*Carmina nè nostris * sic te venerantia libris,*
Judicio possint candidiore legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cùm cœpit quassata domus subsidere, partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctáque fortunâ rimam faciente dehiscunt:

* Quondam.

*Ipsa suo * quædam pondere tracta ruunt.*
Ergò hominum quæsitum odium mihi carmine; quæq́;
Debuit est vultus turba secuta tuos.

At

At (memini) vitámque meam moréſque probabas
Illo, quem dederas, prætereunt is equo.
Quod ſi non prodeſt, & honeſti gloria nulla
Redditur: at nullum crimen adeptus eram.
Nec malè commiſſa eſt nobis fortuna reorum,
Vſquè decem decies inſpicienda viris: Centumviri.
Res quoq; privatas ſtatui ſine crimine judex,
*Déque mea faſſa eſt pars quoque * juſta fide.* * Vitæ.
Me miſerum! potui, ſi non extrema nocerent,
Judicio tutus non ſemel eſſe tuo.
Ultima me perdunt: imóque ſub æquore mergit
*Incolumem toties * ima procella ratem.* * Una.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: ſed omnes
Preſsêre hoc fluctus oceani ſq; caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci? Viſus obfuit poetæ.
Cur imprudenti cognita culpa mihi eſt?
Inſcius Actæon vidit ſine veſte Dianam,
Præda ſuis canibus non minùs ille fuit.
Scilicet in ſuperis etiam fortuna luenda eſt:
Nec veniam, læſo numine, caſus habet.
Illâ noſtra die, quâ me malus abſtulit error,
Parva quidem periit, ſed ſine labe, domus:
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
Clara; nec ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate notanda eſt:
Vnde ſit in neutrum conſpiciendus eques.
Sit quoq; noſtra domus vel cenſu parva, vel ortu; Ovidii domus nobilitata ingenio
Ingenio certè non latet illa meo:
Quo videar quamvis nimiùm juveniliter uſus,
Grande tamen toto nomen ab orbe fero;
Turbáque doctorum Naſonem novit, & audet
Non faſtiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Muſis accepta ſub uno,
Sed non exiguo, crimine lapſa domus:
Atq; ea ſic lapſa eſt, ut ſurgere, ſi modò læſi
Ematuruerit Cæſaris ira, queat:
Cujus in eventu pœnæ clementia tanta eſt,
Ut fuerit noſtro lenior ira metu.
Vita data eſt, citráque necem tua conſtitit ira,
O Princeps parcè viribus uſe tuis.

Inſuper

Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tanquam vita parùm muneris esset) opes.
Exul Naso nullo S. consulto. *Nec mea decreto damnâsti facta senatûs;*
*Nec mea * secreto judice jussa fuga est.*
Tristibus invectus verbis (ità principe dignum est)
Vltus es offensas, ut decet, ipse tuas.
Adde quòd edictum, quamvis immite, minásque,
Attamen in pœnæ nomine lene fuit:
Ovid. relegatus, non exul. *Quippe relegatus, non exul dicor in illo;*
Parcáque fortunæ sunt tibi verba meæ.
Nulla quidem sano gravior, mentísque potenti
Pœna est, quàm tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile numen:
Nube solet pulsâ candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat sævo fulmine tacta Jovis.
Ipse licèt speres vetes, sperabimus: atque
Hoc unum fieri te prohibente potest.
Spes mihi magna subit, cùm te, mitissime Cæsar;
Spes mihi, respicio cùm mea facta, cadit:
Et veluti ventis agitantibus æquora, non est
Æqualis rabies, continuúsque furor;
Sed modò subsidunt, intermissíque silescunt,
Vimque putes illos deposuisse suam:
Sic abeunt, redeúntque mei, variántque timores;
Et spem placandi dántque negántque tui.
Per superos igitur, qui dant tibi longa, dabúntque
Tempora, Romanum si modò nomen amant:
Per patriam, quæ te tuta & secura parente est,
Cujus & in populo pars ego nuper eram:
Sic tibi, quem semper facti animóque mereris,
Reddatur gratæ debitus urbis amor:
Livia Augusti. *Livia sic tecum sociales impleat annos;*
Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit:
Quæ si non esset, cœlebs te vita deceret,
Nullaque, cui posses esse maritus, erat:
Sospite sic te, sic natus quoque sospes, & alim
Mic. *Imperium regat * hoc cum seniore senex:*
Vt faciúntque tui sidus juvenile nepotes,
Per tua, pérque tui facta parentis eant:

Sic

Sic assueta tuis semper victoria castris,
Nunc quoque se præstet, notáque signa petat:
Ausoniúmque ducem solitis circumvolet alis,
Ponat & in nitida laurea serta coma;
Per quem bella geris; cujus nunc corpore pugnas;
Auspicium cui das grande, deósque tuos:
Dimidióque tui præsens, & respicis urbem:
Dimidio procul es, Javáque bella geris:
Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste,
Inq; coronatis fulgeat altus equis:
Parce, precor; fulménque tuum fera tela reconde:
Heu nimiùm misero cognita tela mihi!
Parce pater patriæ, nec nominis immemor hujus
Olim placandi spem mihi * tolle tui. * Redde.
Non precor ut redeam (quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse deos)
Mitius exiùm si das propiúsque roganti; Mitius exilium orat.
Pars erit è pœna magna levata mea.
Ultima perpetior medios ejectus in hostes:
Nec quisquam à patria longiùs exul abest.
Solus ad ingressus missus septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Jazyges, & Colchi, Metercáque turba, Getæq;
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cúmque alii tibi sint causâ graviore fugati;
Ulterior nulli, quàm mihi, terra data est.
Longius hac nihil est, nisi tantùm frigus, & hostis,
Et maris astricto quę coit unda gelu.
Hactenus Euxini pars est Romana sinistri:
Proxima Bastarnæ Sauromatæq; tenent.
Hæc est Ausonio sub jure novissima: víxque
Hæsit in imperii margine terra tui.
Unde precor supplex, ut nos in tuta releges;
Nè sit cum patria pax quoque adempta mihi:
Nè timeam gentes, quas non bene submovet Ister:
Néve tuus possim civis ab hoste capi.
Fas prohibet Latio quenquam de sanguine natum,
Cæsaribus salvis, barbara vincla pati.
Perdiderint cùm me duo crimina, carmen, & error; Crimina Nasonis.
Alterius facti culpa silenda mihi.

Nam

Nam tanti non ſum, renovem ut tua vulnera, Cæſar,
Quem nimio plus eſt indoluiſſe ſemel.
*Altera pars ſupereſt; quâ turpi crimine * læſus,*
Arguor obſcœni doctor adulterii.
Fas ergò eſt aliquâ cœleſtia pectora falli:
Et ſunt notitiâ multa minora tuâ.
Utq; Deos cœlúmque ſimul ſublime tuenti
Non vacat exiguis rebus adeſſe Jovi:
A te pendentem ſic dum circumſpicis orbem,
Effugiunt curas inferiora tuas.
Scilicet imperii princeps ſtatione relictâ,
Imparibus legeres carmina facta modis?
Non ea te moles Romani nominis urget,
Inú tuis humeris tam leve fertur onus,
Luſibus ut poſſis advertere numen ineptis,
Excutiáſque oculis otia noſtra tuis.
Nunc tibi Pannonia eſt, nunc Illyris ora domanda:
Rhetica nunc præbent, Thraciáque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timidâ captáque ſigna manu:
Nunc te proles tua juvenem Germania ſentit;
Belláque pro magno Cæſare Cæſar habet.
Denique ut in tanto, quantum non extitit unquam,
Corpore, pars nulla eſt, quæ labet imperii:
Urbs quoque te, & legum laſſat tutela tuarum,
Et morum, ſimiles quos cupis eſſe tuis.
Non tibi contingunt, quæ gentibus otia præſtas:
Belláque cùm multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum
*Unquam te noſtros * evoluiſſe jocos.*
At ſi (quod mallem) vacuus fortaſſe fuiſſes,
Nullum legiſſes crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis non eſſe ſeveræ
Scripta, nec à tanto principe digna legi:
Non tamen idcirco legum contraria juſſis
Sunt ea; Romanas eruditúntque nurus:
Néve quibus ſcribam poſſis dubitare, libellus
Quattuor hos verſus è tribus unus habet.
Eſte procul vittæ tenues, inſigne pudoris;
Quæq; tegis medios inſtita longa pedes.

* Lectus.
Augusti carmina.
Germania.
* Evoluiſſe pentaſyllabum.
Amatorii libri.
Ex I. libro de Arte.

Nil,

Nil, nisi legitimum, concessáque furta, canemus:
Inq; meo nullum carmine crimen erit.
Ecquid ab hac omnes rigidas submovimus arte,
Quas stola contingi, vittáque sumpta vetat?
At matrona potest alienis artibus uti;
Quódque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat, quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcunque attigerit (siqua est studiosa sinistri)
Ad vitium mores instruit indè suos. Mores cujusque præceptores sunt.
Sumpserit annales, (nihil est hirsutius illis)
Facta est unde parens Ilia, nempe leget;
Sumpserit Æneadem genitrix ubi prima requiret
Æneadúm genitrix unde sit alma Venus.
Persequar inferius (modò si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen idcirco crimen liber omnis habebit:
Nil prodest, quod non lædere possit idem.
Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
** Comparat, audaces instruit igne manus.* * Cœperit.
Eripit interdum, modò dat medicina salutem:
Quæq; juvet monstrat, quæq; sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator:
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur innocuas ut agat facundia causas:
Protegit hæc sontes, immeritósque premit.
Sic igitur carmen, rectâ si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum:
Et tandem vitium quicunque hinc concipit, errat;
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Ut tamen hoc fatear: ludi quoque semina præbent
Nequitiæ; tolli tota theatra jube. Theatra.
Peccandi causam quàm multis sæpe dederunt
Martia, cùm durum sternit arena solum! Campus Mart.
Tollatur Circus; non tuta licentia Circi est: Circus.
Hîc sedet ignoto juncta puella viro.
Cùm quædam patientur in hac ut amator eódem
Conveniat, quare porticus ulla patet? Porticus.
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet,
In culpam siqua est ingeniosa suam:

Cùm

Jupiter Capitolinus.

Cùm steterit Jovis æde; Jovis succurret in æde,
Quàm multas matres fecerat ille Deus.
Proxima adoranti Junonia templa subibit,
Pellicibus multis indoluisse Deam.
Pallade conspectâ, natum de crimine virgo
Sustulerit quare, quæret, Erichthonium.
Venerit in magni templum tua numina Martis;
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Isidis æde sedens, cur hanc Saturnia, quæret,
Egerit Ionio Bosphorióque mari.
* Endymion. *In Venerem Anchises, in Lunam * Latmius heros,*
In Cererem Jasius, qui referatur, erit.
Omnia perversas possunt corrumpere mentes:
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.
Et procul à scripta solis meretricibus arte,
Submovet ingenuas pagina prima manus.
Quæcunque erumpit quà non finit ire sacerdos,
Protinus hæc vetiti criminis acta rea est.
Versus molliores legere. *Nec tamen est facinus versus evolvere molles:*
Multa licet castæ, non facienda, legant.
Sæpe supercilii nudas matrona severi,
Et Veneris stantes ad genus omne, videt.
Corpora Vestales oculi meretricia cernunt:
Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
At cur in nostra nimia est lascivia Musa?
Cúrve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestáque culpa fatenda est;
Pœnitet ingenii judiciique mei.
Cur non Argolicis potiùs quæ concidit armis,
Vexata est iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas? & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patriæ facta referre labor.
Denique cùm meritis impleveris omnia, Cæsar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utq; trahunt oculos radiantia lumina Solis:
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immeritó: tenuis mihi campus aratur;
Illud erat magnæ fertilitatis opus.

Non

Nõ ideo debet pelago se credere, siquâ
* Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Forsan & hoc dubitem, numeris levioribus aptus
Sim satis, in parvos sufficiámque modos.
At si me jubeas domitos Jovis igne Gigantes
Dicere, conantem debilitabit onus.
Divitis ingenii est, immania Cæsaris acta
Condere, materiâ nè superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detrectare videbar,
Quódque nefas damno viribus esse tuis.
Ad leve rursus opus juvenilia carmina veni:
Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant:
Inq; meas pœnas ingeniosus eram.
Hei mihi! cur didici? cur me docuêre parentes?
Litteráque est oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, ob artes,
Quas ratus es vetitos sollicitare toros.
Sed neque me nuptæ dedicerunt furta magistro:
Quódque parum novit nemo docere potest.
Sic ego delicias & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum:
Nec quisquam est adeò media de plebe maritus,
Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi, distant mores à carmine nostro:
Vita verecunda est, Musa jocosa mea est.
Magnáq; pars mendax operum est & ficta meorum:
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi: sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox: conviva Terentius esset:
Essent pugnaces qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teïa Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit.
Nec tibi Battiade nocuit, quòd sæpe legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.

* Audeat exiguo. Non omnibus omnia conveniunt.

Sic & Catullus.

Libri non sunt indicium animi.

Exemplis refellit crimen. Sappho.

Fabula

Menandri comœdia.
Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
Et solet hic pueris virginibúsque legi.

Ilias nil aliud nisi adultera.
Ilias ipsa quid est, nisi turpis adultera, de qua
Inter amatorem pugna virúmque fuit?
Quid prius est illic flammâ Chryseïdos, aut quæ
Fecerat iratos rapta puella duces?

Odyssea.
Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem,
*Dum vir abest, multis una petita * procis?*
Quid nisi Mæonides Venerem Martémque ligatos
Narrat, in obscœno corpora prensa toro?

Homerus.
Unde, nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse Deas?

Tragœdia.
Omne genus scripti gravitate tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto est, nisi sævæ flamma no- (vercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.
Quid? non Tantalides agitante Cupidine currus,
Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
Concitus à læso fecit amore dolor.
Fecit amor subitas volucres cum pellice regem,

Itys.
Quæq; suum luget nunc quoque mater Ityn.
Si non Aëropen frater sceleratus amâsset,
Aversos solis non legeremus equos.

Scylla.
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
Ni patrium crinem desecuisset amor.

Electra.
Qui legis Electran, & egentem mentis Oresten,
Ægisthi crimen, Tyndaridósque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ,
Quem letho fallax hospita penè dedit?
Quid loquar Hermionen? quid te Schœneïa virgo?
Téque Mycenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaen? Danaique nurus? matrémq; Lyæi?
Alcmenam? & noctes, quæ coïere, duas?
Quid generum Peliæ? quid Thesea? quídve Pelas- (gum,
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliacúsque puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes:
Vixque meus capiet nomina nuda liber.

Est

Est & in obscœnos deflexa tragœdia risus:
Multáque præteriti verba pudoris habet.
Nec vocet auctori mollem qui fecit Achillem,
Infregisse suis fortia facta modis.
Junxit Aristides Milesia crimina secum; Milesia crimina Aristidis.
Pulsus Aristides nec tamen urbe suâ est:
Nec, qui descripsit corrumpi semina matrum,
Eubius impuræ conditor historiæ:
Nec, qui composuit nuper Sybaritida, fugit:
Nec, qui concubitus non tacuêre suos.
Suntque ea doctorum monumentis mista virorum:
Muneribúsque ducum publica facta patent.
Néve peregrinis tantùm defendar ab armis,
En Romanus habet multa jocosa liber.
Vtq; suo Martem cecinit gravis Ennius ore; Ennius arte rudis.
Enniusingenio maximus, arte rudis:
Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis, Lucretius.
Casurûmque triplex vaticinatur opus:
Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo Catullus.
Fœmina, cui falsum Lesbia nomen erat:
Nec contentus eâ, multos vulgavit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit exigui similísque licentia Calvi, Calvus.
Detexit variis qui sua facta modis.
Quid referam Ticidæ? quid Memmî carmen? (quos apud Ticida. Memmius.
Nomen adest rebus, nominibúsque pudor.
Cinna quoq; his comes est: Cinnâq; procacior Anser: Cinna. Anser.
Et leve Cornificî, párque Catonis opus:
Et quorum libris modò dissimulata Perilla, Cornificius. Cato.
Nomine nunc legitur dicta, Metelle, tuo.
Is quoque Phasiacas Argo qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere suæ.
Nec minùs Hortensî, nec sunt minùs improba Servî Hortensius. Servius.
Carmina: quis dubitet nomina tanta sequi?
Vertit Aristidem Sisenna; nec obfuit illi Sisenna.
Historiæ turpes inseruisse jocos.
Nec fuit opprobrio celebrâsse Lycorida Gallo: Gallus.
Sed linguam nimio non tenuisse mero.
Credere juranti durum putat esse Tibullus, Tibullus.
Hoc etiam de se quod neget illa viro.

Fallere custodem demum docuisse fatetur:
Séque suâ miserum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ, signúmque probaret,
Per causam meminit se tetigisse manum.
Utq; refert, digitis sæpe est nutúque locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam:
Et quibus è succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore, docet.
* Ille. Denique ab incauto nimium petit *illa marito:
Se quoque uti servet, peccet ut ille minùs.
Scit cui latretur, cùm solus obambulet ipse,
* Excreat. Cui toties clausus * excreet ante fores.
* Furtim. Multáque dat *furti talis præcepta; docétque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi: legitúrq; Tibullus,
Et placet; & jam, te principe, notus erat.
Propertius. Invenies eadem blandi præcepta Propertî:
Districtus minimâ nec tamen ille notâ est.
His ego successi; quoniam præstantia candor
Nomina vivorum dissimulare jubet.
Non timui (fateor) nè quâ tot îere carinæ,
Naufraga servatis omnibus una foret.
Artes aleæ. Sunt aliis scriptæ, quibus alea luditur, artes:
Hæc est ad vestros non leve crimen avos.
Quid valeant tali, quo possis plurima jactu
Fingere damnosos effugiásque canes:
Tessera quos habeat numeros, distante vocato,
* Deceat. Mittere quo * deceat, quo dare missa modo:
Discolor ut recto grassetur limite miles,
Cùm medius gemino calculus hoste perit:
Ut magè velle sequi sciat, & revocare priorem,
Nec, tutò fugiens, incomitatus eat.
Tabella aleatoria. Parva sedet ternis instructa tabella lapillis,
In qua vicisse est, continuâsse suos.
Quique alii lusus (nec enim nunc persequar omnes)
Perdere rem caram tempora nostra solent.
Variæ descriptiones. Ecce canit formas alius jactúsq; pilarum:
Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Composita est alius fuscandi cura coloris:
Hic epulis leges, hospitióque dedit:

Alter

Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat,
Queq; docet liquido testa sit apta mero.
Talia luduntur fumoso mense Decembri,
Quæ jam non ulli composuisse novet.
His ego deceptus non tristia carmina feci:
Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
Denique non video tot de scribentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa: nepertus ego. Unum Ovidium ingenium perdidit.
Quid si scripsissem mimos obscœna jocantes,
Qui semper ficti crimen amoris habent?
In quibus assiduè cultus procedit adulter;
Verbáque dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hæc virgo, matronáque, virque, puérque
Spectat; & ex magna parte Senatus adest.
Non satis, incestis temerari vocibus aures:
Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cúmque fefellit amans aliquâ novitate maritum,
Plauditur; & magno palma favore datur.
* Quódque minùs prodest, pœna est lucrosa poetæ; * Quõque.
Tantáque non parvo crimina Prætor emit.
Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum: Ludi Augustales.
Empta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectâsti, spectandáque sæpe dedisti:
Majestas adeò comis ubique tua est.
Luminibúsque tuis, totus quibus utitur orbis,
Scenica vidisti lætus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos; Mimi.
Materiæ minor est debita pœna meæ:
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum?
Quódque * licet mimis, scena licere dedit? * Libet.
Et mea sunt populo saltata poemata sæpe:
Sæpe oculos etiam detinuêre tuos.
Scilicet in domibus vestris, ut prisca virorum
Artificis fulgent corpora picta manu:
Sic, quæ concubitus varios, Venerísque figuras
Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
Utq; sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inq; oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos siccat digitis Venus uda capillos;
Et modò maternis tecta videtur aquis.

Bella ſonant alii telis inſtructa cruentis:
Párſque tui generis, pars tua facta canit.
Invida me ſpatio natura coercuit arcto;
Ingenio vires exiguáſque dedit.
Virgilius. *Et tamen ille tuus felix Æneïdos auctor*
Contulit in Tyrios arma virúmque toros.
Nec legitur pars ulla magìs de corpore toto,
Quàm non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem, teneræq; Amaryllidis ignes,
Bucolica. *Bucolicis juvenis luſerat antè modis.*
Nos quoque jampridem ſcripto peccavimus iſto:
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque ediderám, cùm te delicta notantem
Præterii toties irrequietus eques.
Ergò quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parùm prudens, nunc nocuêre ſeni.
Sera redundavit veteris vindicta libelli,
Diſtat & à meriti tempore pœna ſui.
Nè tamen omne meum credas opus eſſe remiſſum;
Sæpe dedi noſtræ grandia vela rati.
Faſtorum lib. XII. *Sex ego faſtorum ſcripſi, totidémque libellos;*
Cúmque ſuo finem menſe volumen habet:
Idq; tuo nuper ſcriptum ſub nomine, Cæſar,
Et tibi ſacratum ſors mea rupit opus.
Et dedimus Tragicis ſcriptum regale cothurnis:
Medea Ovidii. Metamorphoſis. *Quæq; gravis debet verba cothurnus habet.*
Dictaq; ſunt nobis, quamvìs manus ultima cœpto
Defuit, in facies corpora verſa novas.
Atque utinam revocare animum paulliſper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi:
Pauca; quibus, prima ſurgens ab origine mundi,
In tua deduxi tempora, Cæſar, opus:
Aſpicies quantum dederis mihi pectoris ipſe;
Quóque favore animi téque tuóſque canam.
Non ego mordaci diſtrinxi carmine quenquam:
Non meus ullius crimina verſus habet.
Candidus à ſalibus ſuffuſis felle refugi:
Nulla venenato littera miſta joco eſt.
Inter tot populi, tot ſcripti millia noſtri,
Quem mea Calliope læſerit, unus ero.

Non

Non igitur noſtris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluiſſe malis.
Nec mihi credibile eſt quenquam inſultare jacenti,
Gratia candori ſiqua relata meo eſt.
His precor atque aliis poſſint tua numina flecti,
O pater, ô patriæ cura ſalúſque tuæ.
Non ut in Auſoniam redeam; niſi forſitan olim,
Cùm longo pœnæ tempore victus eris:
Tutius exilium, paulóque quietius oro,
Ut par delicto ſit mea pœna ſuo.

PUB. OVID. NASONIS
De Triſtibus Lib. III.

ELEGIA I.

Liber Lectorem alloquitur.

MIſſus in hanc venio timidè liber exulis urbem:
Da placidam ſeſſo, Lector amice, manum.
Néve reformida, nè ſim tibi fortè pudori:
Nullus in hac charta verſus amare docet.
Nec domini fortuna mei eſt, ut debeat illam
Infelix ullis diſſimulare jocis:
Id quoque quod viridi quondam malè luſit in ævo,
(Heu! nimiùm ſerò) damnat, & odit opus.
Aſpice quid portem; nihil hîc niſi triſte videbis,
Carmine temporibus conveniente ſuis.
Clauda quòd alterno ſubſidunt carmina verſu;
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quòd neque ſum cedro flavus, nec pumice lævis; Pumex.
Erubui domino cultior eſſe meo.
Littera ſuffuſas quòd habet maculoſa lituras; Excuſat lituras.
Læſit opus lacrymis ipſe poeta ſuum.
Siqua videbuntur caſu non dicta Latiné;
In qua ſcribebat, barbara terra fuit.
Dicite, Lectores, ſi non grave, quà ſit eundum,
Quáſque petam ſedes hoſpes in urbe liber.

Hæc ubi sum furtim linguâ titubante locutus,
Qui mihi monstraret, vix fuit unus, iter.
Dii tibi dent, nostro quod non tribuêre poetæ,
Molliter in patria vivere posse tua.
Duc agè, namque sequar, quamvis terrâque marique
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.
Paruit; & dubitans, Hæc sunt fora Cæsaris, inquit?
Via sacra. *Hæc est à sacris quæ via nomen habet.*
Hîc locus est Vestæ, qui Palladia servat, & ignem:
* Hîc. * *Hæc fuit antiqui regia parva Numæ.*
Porta Palatina. *Indè petens dextram, Porta est, ait, ista Palati:*
Hîc fator: hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectáque digna Deo:
Et Jovis hæc, dixi, domus est: quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi Dominum, Non fallimur, inquam;
Et magni verum est hanc Jovis esse domum.
Laurus triumphalis. *Cur tamen appositâ velatur janua lauro?*
Cingit & augustas arbor opaca fores?
Civica corona, de qua Gell. *An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?*
An quia Leucadio semper amata Deo est?
Ipsáne quòd festa est? an quòd fatis omnia festa?
Quum tribuit terris, pacis an ista nota est?
Utque viret semper laurus, nec fronde caduca
Carpitur: æternum sic habet illa decus.
* Causa superpositæ. * *Causáque suppositæ, scripto testante, coronæ,*
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjite servatis unum, pater optime, civem,
Qui procul extremo pulsus in orbe latet:
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non factum causam, sed sua error habet.
Me miserum! vereórque locum, vereórque potentem;
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocunque precor, nostro placata parenti,
Iisdem sub dominis aspiciare domus.
Indè timore pari gravibus sublimia celsis
Ducor ad intonsi candida templa Dei:

Signa

Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis
Belides, & stricto stat ferus ense pater.
Quæq; viri docto veteres fecêre novisque
Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse parens.
Quærentem frustrà custos è sedibus illis
Præpositus sancto jussit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro:
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria, libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat;
Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
Forsitan & nobis olim minus asper & illi
Evictus longo tempore Cæsar erit. (est)
Dii, precor, atq; adeò (neq; enim mihi turba roganda
Cæsar ades voto maxime Dive meo.
Interea, quoniam fatio mihi publica clausa est,
Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulso
Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

Elegia II.

Queritur se in exilium missum.

Ergò erat in fatis Scythiam quoq; visere nostris?
Quæq; Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos Pierides, nec stirps Latonia vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem.
Nec mihi quòd lusi vero sine crimine prodest;
*Quódq; magis * Musa est visa jocosa mea:*
Plurima sed pelago terráque pericula passum
Ustus ab assiduo frigore Pontus habet:
Quique fugax rerum, securáque in otia natus,
Mollis, & impatiens antè laboris eram;
Ultima nunc patior, nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuêre viæ.
Sufficit atque malis animus: nam corpus ab illo
Accepit vires, vixque ferenda tulit.

* Vitâ Musa jocosa mea est. Jocosa Musa Nasoni exilium peperit

Dum tamen & ventis dubius jactabar, & undis,
Fallebat curas ægrâque corda labor.
Vt via finita est, & opus requievit eundi,
Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ;
Nil nisi flere libet: nec nostro parcior imber
Lumine, quàm verna de nive manat aqua.
Roma, domúsque subit, desideriúmq; locorum,
Quicquid & amissa restat in urbe mei.
Hei mihi, quòd toties nostri pulsata sepulcri
Janua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi? totiésque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Dii, quos experior nimium constanter iniquos;
Participes iræ quos Deus unus habet;
Extimulate, precor, cessantia fata, meique
Interitûs clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

Ad uxorem, quòd æger fuerit.

*Cæsu. Æger Ovidius.

Hæc mea si conjux miraris epistola quare*
Alterius digitis scripta sit; æger eram:
Æger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertúsque meæ penè salutis eram.
Quem mihi tunc animum dira in regione jacenti
Inter Sauromatas esse Getásque putas?
Non cœlum patior, nec aquis assuevimus istis,
Terrâque nescio quo non placet ista modo:
** Non domus apta satis; non hîc cibus utilis ægro;*
Nullus Apollineâ qui levet arte malum est:
Non, qui soletur; non, qui labentia tardè
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis jaceo populísque locísque;
Et subit affecto nunc mihi quicquid abest.
Omnia cùm subeant, vincis tamen omnia conjux,
Et plus in nostro pectore parte tenes.
Te loquor absentem; te vox mea nominat unam:
Nulla venit sine te nox mihi, nulla dies.
Quinetiam sic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum:

*Talia Scythas decent.

Si

Si jam deficiam, suppressáque lingua palato
Vix instillato restituenda mero?
Nuntiet huc aliquis dominam venisse, resurgam;
Spésque tui nobis causa vigoris erit.
Dúmque ego sum vitæ dubius, tu forsitan istic
Jucundum, nostri nescia, tempus agis:
Non agis, affirmo: liquet hoc, charissima, nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste tibi.
Si tamen implevit mea sors quos debuit annos,
Et mihi vivendi tam citò finis adest:
Quantum erat, ô magni, pericuro parcere, divi,
Ut saltem patriâ contumularer humo? In patria sepelîri.
Vel pœna in mortis tempus dilata fuisset,
*Vel *præcessisset mors properata fugam.* *Præcepisset.
Integer hanc potui nuper bene reddere vitam:
Exul ut occiderem nunc mihi vita data est.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris?
Et fient ipso tristia fata loco?
Nec mea consueto langueſcent corpora lecto?
Depositum nec me qui fleat ullus erit?
Nec dominæ lacrymis in nostra cadentibus ora,
Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cùm clamore supremo
Labentes oculos condet amica manus? Claudere oculos mortuo.
Sed sine funeribus caput hoc, sine honore sepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid, ubi audieris, totâ turbabere mente?
Et feries pavidâ pectora fidâ manu?
Ecquid, in hos frustrà tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen inane viri?
Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos:
Non tibi nunc primùm, lux mea, raptus ero.
Cùm patriam amisi, tunc me periisse putato: Exilium vera mors est.
Et prior, & gravior mors fuit illa mihi.
Nunc si fortè potes (sed non potes) optima conjux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala corde ferendo:
Ad mala jampridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore nostræ,
Effugiátq; avidos pars mea nulla rogos.

Nam

Pythagoras animam immortalem affirmat.

Nam si morte carens vacuas volat altus in auras
Spiritus, & Samii sunt rata dicta senis:
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
Perque feros manes hospita semper eris.
Ossa tamen facito parva referantur in urna:
Sic ego non, etiam mortuus, exul ero.
Non vetat hoc quisquam fratrem Thebana peremptum
Supposuit tumulo, rege vetante, soror.
Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce,
Inq; suburbano condita crede solo.
Quósque legat versus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis:

Epitaphium Ovidii.

Hîc ego qui jaceo tenerorum lusor amorum,
Ingenio perii Naso poeta meo.
At tibi, qui transis, nè sit grave (quisquis amâsti)
Dicere, Nasonis molliter ossa cubent.
Hoc satis in tumulo est: etenim majora libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuêre, daturos
Nomen, & authori tempora longa suo.

Serta sepulcro apponere.

Tu tamen extincto feralia munera ferto,
Déque tuis lacrymis humida serta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium mœsta favilla pium.
Scribere plura libet: sed vox mihi fessa loquendo
Dicendi vires, siccáque lingua negat.
Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ille, Vale.

ELEGIA IIII.

Ad amicum, ut magnorum virorum consuetudinem fugiat.

O mihi chare quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuêre meæ:
Usibus edocto si quicquam credis amico:
Vive tibi, & longè nomina magna fuge.
Vive tibi, quantúmque potes prælustria vita:

* Non prosit potius si quis obesse potest.

Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quanquam soli possunt prodesse potentes,
** Non prosunt: potiùs plurimùm obesse solent.*

effugit

Effugit hybernas demissa antenna procellas:
Latáque plus parvis vela timoris habent.
Aspicis ut summâ cortex levis innatet undâ,
Cùm grave nexa simul retia mergat onus. Summa fugienda.
His ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debitam forsitan urbe forem.
Dùm tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit implano (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit, ut tactâ surgere possit humo.
At miser Elpenon tecta delapsus ab alto, Elpenor.
Occurrit regi flebilis umbra suo.
Quid fuit ut tutas agitaret Dædalus alas? Dædalus.
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quòd hic altè, demissis ille volabat:
Nam pennas ambo non habuêre suas.
Crede mihi, bene qui latuit bene vixit: & intra Bene latere bene est. vivere.
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamâsset equos.
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.
Tu quoque formida nimiùm sublimia semper:
Propositique, precor, contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium percurrere vitæ
Dignus es, & fato candidiore frui.
Quòd pro te ut voveam, miti pietate mereris,
Hæsurâque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes,
Tempore quas uno, fidáque verba, * dabas. *Bibi.
Nunc quoque submotum studio defendis amicum;
Et mala vix ullâ parte levanda levas.
Vive sine invidia, molléque inglorius annos
Exige: amicitias & tibi junge pares. Amicitiæ pares affectandæ.
Nasoníque tui, quod adhuc non exulat, unum
Nomen ama; Scythicus cætera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos ursæ
Me tenet, astricto terra perusta gelu.

Bosphorus

Bosphorus & Tanais superant, Scythiæque paludes,
Vixque satis noti nomina parva loci:
Ulterius nihil est, nisi non habitabile frigus:
Heu! quàm vicina est ultima terra mihi!
At longè patria est; longè est charissima conjux:
Quicquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, ut, quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errat domus, urbs, & forma locorum;
Succedúntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est;
Illa meos casus aggravat, illa levat. (amorem,
*Aggravat * hæc, quòd abest: levat * hæc, quòd præstat
Impositúmque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor officium cautus compescit; & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Antè volebatis, grátique erat instar amoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet: occultè, si quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longâ regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.
Et quà quisque potest, oro, mala nostra levate:
Fidam projecto néve negate manum.
Prospera sic maneat vobis fortuna, nec unquam
Contacti simili sorte rogetis idem.

* Hoc.
* Hoc.

Amicorum nomina cur non inserat.

* Quemque pro unumquemque.

ELEGIA V.

Ad Charum amicum.

USus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægrè possis dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses,
Nave meâ vento forsan eunte suo.
*Ut cecidi, cunctíque * metu fugêre ruinam,*
Versáque amicitiæ terga dedêre meæ:

* Meam.

Ausus

Ausus es igne Jovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domûs.
Idq; venens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tréve mihi.
Vidi ego confusos vultus, visósque notavi,
Osq; madens fletu, pallidiúsque meo.
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lacrymas auribus illa bibi.
*Brachiáque excepi * presso pendentia collo,* * Mœsto.
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque Chare tuis defensus viribus absens:
Scis Charum veri nominis esse locum.
Multáque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.
Dii tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore juves.
Si tamen interea quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris, agam.
Spe trahor exiguâ, quam tu mihi demere noli, Spes.
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temerè expecto, sive hoc contingere fas est,
Tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba.
Quæq; tibi est linguæ facundia, confer in illud:
Ut doceas votum posse valere meum.
Quò quisque est major, magis est placabilis iræ: Generosissimus quisque ad iracundiam minùs est propensus.
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrâsse leoni:
Pugnæ suum finem, cùm jacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Porus, Porus.
Præclaríque docent funeris exequiæ.
Néve hominum referam flexas ad mitius iras:
Junonis gener est, qui priùs hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cùm non sit pœnæ causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessundare cuncta petitum
Cæsarcum caput est, quod caput orbis erat.

Non

Non aliquid dixi, violentáve lingua locuta est;
Lapsáve sunt nimio verba profana mero:
Inscia quòd crimen viderunt lumina, plector;
Peccatúmque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere culpam:
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum ut mollíat ipse
Mutati pœnam conditione loci.
Hoc utinam nitidi solis prænuntius ortus
Adferat admisso Lucifer albus equo.

Oculi Nasonis in crimine.

ELEGIA VI.

Ad amicum, quo familiarissimè usus est.

FOedus amicitiæ non vis, charissime, nostræ,
Nec, si fortè velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi charior alter,
Nec tibi me totâ junctior urbe fuit.
Isq; erat usquè adeò populo testatus, ut esset
Penè magis quàm tu, quámque ego, notus amor;
Quique est in charis animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ità celabas, ut non ego conscius essem;
Pectoribúsque dabas multa tegenda meis.
Cuíque ego narrabam, secreti quicquid habebam,
Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fruerére sodali,
Consilióque forem sospes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potui tamen hoc vitare cavendo;
Seu ratio fatum vincere nulla valet:
Tu tamen, ô nobis usu junctissime longo,
Pars desiderii maxima penè mei,
Sis memor; & si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare rogo:
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira;
Mutatóque minor sit mea pœna loco:
Idq; ità, si nullum scelus est in pectore nostro,
Principiúmque mei criminis error habet.

Consiliorum communicatio signum erat veræ amicitiæ.

Nec

Nec breve nec tutum est, quo sint mea, dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali: Lumina
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus Nasonis.
Illud; & admonitu fit novus ipse dolor.
Et quæcunque adeò possint afferre pudorem,
Illa tegi cæcâ candida nocte decet.
Nil igitur referam, nisi me peccâsse (sed illo
Præmia peccato nulla petita mihi)
Stultitiámque meum crimen debere vocari; Stultitiam,
Nomina si factis reddere vera velis. non crimen.
Quę si non ità sunt, alium, quo longiùs absim,
Quære (suburbana hæc sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Mandat epistolæ, ut Perillam adeat.

VAde salutatum subitò perarata Perillam
Littera, sermonis fida ministra mei.
Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros, Pieridásque suas.
Quicquid aget, cùm te scierit venisse, relinquet:
Nec mora; quid venias, quídve, requiret, agam.
Vivere me dices; sed sic, ut vivere nolim;
Nec mala tam longâ nostra levata morâ:
Et tamen ad Musas, quamvis nocuêre, reverti,
Aptáque in alternos cogere verba pedes.
Tu quoque dic, Studiis communibus ecquid inhæres?
Doctáque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et rarus dotes, ingeniúmque dedit: Perillæ in-
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas, genium.
Nè malè fœcundæ vena periret aquæ.
Primus id aspexi teneris in virginis annis;
Vtq; pater natæ, dúxq;, comésq; fui.
Tunc quoque (sed forsan nostrum delevit amorem
Tempus) eram nimio junctus amore tibi.
Ergò si remanent ignes tibi pectoris iidem,
Sola tuum vates Lesbia vincit opus.
Sed vereor nè nunc mea te fortuna retardet,
Póstque meos casus sit tibi pectus iners.

Dum

Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra legebam;
Sæpe tui judex, sæpe magister eram.
Aut ego præbebam factis modò versibus aures:
Aut, ubi cessáras, causa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsêre libelli,
*Tu quoque sis pœnæ *facta ruina meæ.*
Pone Perilla metum: tantummodo fœmina nulla,
Néve vir à scriptis discat amare tuis.
Ergò desidiæ remove doctissima causas;
Inq; bonas artes, & tua sacra redi:
Ista decens facies longis vitiabitur annis;
Rugág; in antiqua fronte senilis erit:
Injiciétque manus formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.
Cúmque aliquis dicit, Fuit hæc formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querêre tuum.
Sunt & opes modicæ, cùm sis dignissima magnis:
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempe dat & quodcunque libet fortuna rapitque;
Irus & est subitò, qui modò Crœsus erat.
Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniíque bonis.
En ego, cùm patriâ caream, vobísque domóque;
Raptáque sint, adimi quæ potuêre, mihi:
Ingenio tamen ipse meo comitórque fruórque:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense;
Nec tamen extincto fama superstes erit.
Dúmque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
Tu quoque, quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos quà potes usque rogos.

* Fata secuta.

Speculum mendax.

Irus, Crœsus.

Literæ non possunt nobis adimi.

ELEGIA VIII.

Patriam & suos videre desiderat.

Nunc ego Triptolemi cupere conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego Medeæ vellem frænare dracones,
Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tuâ.

Nunc

Nunc ego jactandas optarem sumere pennas,
Sive tuas Perseu, Dædale sive tuas;
Ut tenerâ nostrũ tendente volatibus aurâ,
Aspicerem patriæ dulce repentè solum,
Desertæq; domus vultus, memoresque sodales,
Charaq; præcipuè conjugis ora meæ.
Stulte, quid hæc frustrà votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi ferique ferétque dies?
Si semel optandum est, Augusti numen adora:
*Et, quem * sensisti, ritè precare Deum.* * Læsisti.
Ille tibi pennásque potest currúsque volucres
Tradere: det reditum, protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim possum majora precari)
Nè mea sint timeo vota modesta parùm.
Forsitan hoc olim, cùm jam satiaverit iram,
Tunc quoque sollicitâ mente, rogandus erit.
Quod minus interea est (instar mihi muneris ampli)
Ex his me jubeat quò libet ire locis:
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ: Macies Ovidii ex alieno cœlo.
Hei mihi! perpetuus corpora languor habet.
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis,
Sive mei causa est in regione mali;
Vi tetigi Pontum vexant insomnia, vixque
Ossa tegit macies, nec juvat ora cibus:
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hyems;
Is mea membra tenet; nec viribus allevor ullis;
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo, quàm corpore, mente: sed ægra est
Utraque pars æquè; binâque damna fero.
Hæret & ante oculos (veluti spectabile corpus)
Astans fortunæ forma videnda meæ.
Cúmque locos, morésq; hominum, cultúsq; sonósq;
Cernimus, & quid sim, quid fuerimque subit;
Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
Quòd non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio civiliter usus,
Mutato levior fit fuga nostra loco.

Elegia IX.

Unde Tomos dictus.

* Igitur Graiæ (quis crederet?) urbes.

Hic quoq; sunt* urbes Graiæ (quis credere posset?)
Inter inhumanæ nomina Barbariæ.
Huc quoque Mileto missi venêre coloni,
Inq; Getis Graias constituêre domos.
Sed vetus huic nomen, positâque antiquius urbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse loco.
Nam rate (quæ curâ pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas)
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuisse vadis:
* Spectator. Quem procul ut vidit tumulo * speculator ab alto,
Hospes, ait, nosco Colchide vela dari.
Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis,
Dum sequitur celeres anchora tracta manus,
Conscia percussit meritorum pectora Colchis
Ausâ atque ausurâ multa nefanda manu:
Et, quanquam supereſt ingens audacia menti,
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergò ubi prospexit venientia vela, Tenemur,
Et pater est aliquâ fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum versat in omnia vultus,
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata est præsentia, Vicimus, inquit;
Hic mihi morte suâ causa salutis erit.
Protinus ignari, nec quicquam tale timentis,
Innocuum rigido perforat ense latus.
Atque ità divellit, divulsáque membra per agros
Dissipat, in multis invenienda locis:
Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentésque manus, sanguineúmque caput;
Ut genitor lacrimáque novo tardetur; &, artus
Dum legit extinctos, triste retardet iter.
Tomos à sectione. Indè Tomos dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.

Elegia X.

Quibus cum gentibus vivat.

Si quis adhuc istic meminit Nasonis adempti;
Et supereſt sine me nomen in urbe meum:

Supposi-

Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor,
Me sciat in media vivere Barbaria. Asperitas Scythiæ.
Sauromatæ cingunt fera gens, Bessíq́, Getæq́:
Quàm non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro:
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cùm tristis hyems squalentia protulit ora,
Terráque marmoreo est candida facta gelu:
*Dum patet & Boreas, & nix * jactata sub Arcto:* * Iniecta.
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix jacet, & jactam non sol pluviæq́, resolvunt: Nix in crystallum.
Indurat Boreas, perpetuámque facit.
Ergò ubi delicuit nondum prior, altera venit,
*Et solet in multis bima * jacere locis.* * Manere.
Tantáque commoti vis est Aquilonis, ut altas
Æquet humo turres, tectáque rapta ferat.
*Pellibus, & sutis arcent malè frigora * bracchis;* * Braccis.
Oráque de toto corpore sola patent.
Sæpe sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu:
*Nudáque consistunt formam servantia * testæ* * Tecta.
Vina; nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquor, ut cuncti concrescant frigore rivi?
Déque lacu fragiles effodiantur aquæ?
Ipse, papyrifero qui non angustior amne Papyrifer Nilus.
Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis.
Quáque rates ierant, pedibus nunc itur; & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi.
Pérque novos pontes subtèr labentibus undis,
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
Vix equidem credar: sed cùm sint præmia falsi Lucrum mendaces facit.
Nulla, ratam debet testis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricáque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est; durum calcavimus æquor,
Undáque non udo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.

Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere: conantes dura coercet hyems.
Et quanquam Boreas jactatis insonet alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit:
Intlusæq; gelu stabunt ut marmore puppes:
*Nec poterit rigidas *scindere remus aquas.* *Findere.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos:
Sed pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas:
Protinus æquato siccis Aquilonibus Istro
Invehitur celeri barbarus hostis equo:
Hostis equo pollens, longéque volante sagittâ, Parthus.
Vicinam latè depopulatur humum:
Diffugiunt alii, nulliſque tuentibus agros,
Incustoditæ diripiuntur opes:
Ruris opes parvæ, pecus, & stridentia plaustra;
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustrà rura larémque suum;
Pars cadit hamatis miserè confixa sagittis:
Nam volucri ferro tinctile virus inest.
Quæ nequeunt secum ferre aut abducere, perdunt:
*Et cremat insontes hostica *turba casas.* * Flamma.
Tum quoque cùm pax est, trepidant formidine belli;
Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, hostem:
Cessat iners rigido terra relicta situ.
Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra: Scythia non habet vina.
Nec cumulant altos fervida musta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
Aspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos:
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergò tam latè pateat cùm maximus orbis,
Hæc est in pœnas terra reperta meas.

Elegia XI.

Invehitur in maledicum.

Si quis es, insultes qui casibus, improbe, nostris,
Méque reum dempto fine cruentus agas;

Natus

Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino, Natus è scopulis.
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quò se tua porrigat ira,
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
Cúmque truci Borea Mænalis ursa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia solliciti sunt loca plena metûs.
Utq; fugax avidis cervus deprensus ab ursis;
Cinctáque montanis ut pavet agna lupis:
Sic ego belligeris à gentibus undique septus
Terreor, hoste meum penè premente latus.
Utq; sit exiguum pœnæ, quòd conjuge charâ,
Quòd patriâ careo, pignoribúsque meis:
Ut mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram:
Nuda parùm nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet,
Solvat & in mores ora diserta meos.
IN CAUSA facili cuivis licet esse diserto;
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arces, & stantia mœnia, virtus:
*Quilibet ignavi præcipitata premunt. *Quamlibet.
Non sum, qui fueram quid inanem proteris umbram? Umbra vivi Nasonis.
Quid cinerem saxis bustáque nostra petis?
Hector erat tunc cùm bello certabat; & idem
Tractus ab Hæmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem nôras olim, non esse memento;
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra ferox dictis *incendis amaris? *Incessis.
Parce, precor, manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina; nil sit in illis,
Quod magis errorem, quàm scelus esse putes:
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas
Exilióque graves, exilíque loco.
Carnifici fortuna potest mea flenda videri,
Te tamen est uno judice *mersa parùm. *Dura.
Sævior es tristi Busiride, sævior illo
Qui falsum lento torruit igne bovem:
Quique bovem Siculo fertur donâsse tyranno,
Et dictis artes conciliâsse suas.

Munere in hoc uſus, rex, eſt, ſed imagine major;
Nec ſola eſt operis forma probanda mei.
Aſpicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hàc tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus incluſum lentis carbonibus ure:
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penſes,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
Dixerat: at Phalaris, Pœnæ mirande repertor,
Ipſe tuum præſens imbue, dixit, opus.
Nec mora; monſtratis crudeliter ignibus uſtus,
Exhibuit geminos ore gemente ſonos.
*Quid mihi cum Siculis, inter * Scythicóſq; Getáſq;?*
*Ad te (quiſquis is es) noſtra querela * venit.*
Utq; ſitim noſtro poſſis explere cruore,
Quantáque vis avido gaudia corde feras:
Tot mala ſum fugiens tellure, tot æquore paſſus,
Te quoque ut auditis poſſe dolere putem.
Crede mihi, ſi ſit nobis collatus Ulyſſes,
Neptuni minor eſt, quàm Jovis ira fuit.
Ergò, quicunque es, reſcindere crimina noli:
Déque gravi duras vulnere tolle manus.
Utq; meæ famam tenuent oblivia culpæ,
Facta cicatricem ducere noſtra ſine.
Humanæq; memor ſortis, quæ tollit eoſdem
Et premit, incertas ipſe verere vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam poſſe putavi,
Eſt tibi de rebus maxima cura meis;
Non eſt quòd timeas: fortuna miſerrima noſtra eſt:
Omne trahit ſecum Cæſaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, néve hoc ego fingere credar,
Ipſe velim pœnas experiare meas.

* Scythiáſq;
* Redit.

Humanæ ſortis mutabilitas.

ELEGIA XII.

Rogat mitiorem exilii locum.

Frigora jam Zephyri minuunt; annóque peracto
** Tardior antiquis viſa Meotis hyems.*
Impoſitámque ſibi qui non bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis æqua diurna facit.

* Longior antiquis.

Jam

Jam violas puerique legunt, hilaréſque puellæ,
Ruráque quæ nullo nata ſerente ferunt.
Pratáque pubeſcunt variorum flore colorum: Pubeſcunt prata.
Indocilique loquax gutture vernat avis.
Utq; malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas, parváque tecta facit:
Herbâque quæ latuit Cerealibus obruta ſulcis,
Exerit è tepida molle cacumen humo:
Quóque loco eſt vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico littore vitis abeſt.
Quóque loco eſt arbor, turgeſcit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abeſt.
Otia nunc iſtîc; junctiſq; ex ordine ludis
Cedunt verboſi garrula verba fori.
Luſus equis nunc eſt, levibus nunc luditur armis,
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc, ubi perfuſa eſt oleo labente juventus,
*Deſeſſos artus * tingere gaudet aquâ.* * Virgine tingit.
Scena viget, ſtudiiſque favor diſtantibus ardet,
Cúmque tribus reſonant terna theatra foris.
O quater, & quoties non eſt numerare, beatum,
Non interdictâ cui licet urbe frui!
At mihi ſentitur nix verno ſole ſoluta,
Quæq; lacu duro non fodiantur aquæ.
Nec mare concreſcit glacie; nec ut antè per Iſtrum
Stridula Sauromates plauſtra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,
Hoſpitáque in Ponti littore puppis erit;
Sedulus occurram nautæ, dictâque ſalute,
Quid veniat quæram, quíſve, quibúſve locis.
Ille quidem (mirum) ni de regione propinqua,
Non niſi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita tranſit,
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Græcâ ſcierit, ſive ille Latinâ
*Voce loqui, certè gratior * uſus erit.* * Hujus.
Fas quoq; ab ore freti, longæq; Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dediſſe Noto.
Quiſquis is eſt, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ párſque gradúſq; poteſt:

Is precor auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Iovi.
Germania rebellatrix. *Téque rebellatrix tandem Germania magni*
Triste caput pedibus supposuisse ducis.
Hæc mihi qui referat, quæ non vidisse dolebo,
Ille meæ domui protinus hospes erit.
Hei mihi! jámne domus Scythico Nasonis in orbe est?
Jámq; suum mihi dat pro lare pœna locum?
Dii facite, ut Cæsar non hoc penetrale, domúmque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

In natalem suum.

ECce supervacuus (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
Dure quid ad miseros veniebas exulis annos?
Debueras illis imposuisse modum.
Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset,
Non ultra patriam me sequerére meam:
Quóque loco primùm malè sum tibi cognitus infans,
Illo tentâsses ultimus esse mihi.
Iné relinquenda (quod idem fecêre sodales)
Tu quoque dixisses tristis in urbe, Vale.
Quid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet expectas solitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
Fumida cingatur florentibus ara coronis?
Micáque solenni thuris in igne sonet?
Libanina natalis diei. *Libáque dem pro te genitale notantia tempus?*
Concipiámque bonas ore favente preces?
Non ità sum positus, nec sunt ea tempora nobis,
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
Convenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nil exorantia divos,
In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquod nobis hac luce petendum,
In loca nè redeas amplius ista precor:

Dum

Dum me terrarum pars penè navissima Ponti
Euxinus falso nomine dictus habet.

ELEGIA XIIII.

Ad amicum, ut librum tueatur suum.

CUltor & antistes doctorum sancte virorum, Antistes doctorum.
Quid facis, ingenio semper amice meo?
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare solebas,
Nunc quoque, nè videar totus abesse, caves?
** Conspicis exceptis ecquid mea carmina solis* * Colligis.
Artibus, artifici quæ nocuêre suo?
Immo ità fac, quæso, vatum studiose novorum,
Quâque potes retine nomen in urbe meum.
Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui domini pœnam non meruêre sui.
Sæpe per extremas profugus pater exulat oras,
Urbe tamen natis exulis esse licet.
Palladis exemplo de me sine matre creata Liber sine matre.
Carmina sunt: stirps hæc progeniésque mea;
Hanc tibi commendo: quæ quò magis orba parente
Hôc tibi tutori farcina major erit. (est,
Tres mihi sunt nati, contagia nostra secuti: De arte amandi.
Cætera fac curæ sit tibi turba palám.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ, Metamorphoses.
Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, si non priùs ipse perîssem,
Certius à summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum populi pervenit in ora:
*In populi quidquam si tamen ore * meum est:* * Mei est.
Hoc quoque nescio quid nostris appone libellis,
Diverso missum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicunque leget (si quis leget) æstimet ante
Compositum quo sit tempore, quóque loco:
Æquus erit scriptis, quorum cognoverit esse
Exilium tempus, Barbariámque locum.
Inq; tot adversis carmen mirabitur ullum
Ducere me tristi sustinuisse manu. Ingenium incommoda frangunt.
Ingenium fregêre meum mala; cujus & antè
Fons infœcundus, parváque vena fuit.

Sed

Sed quæcunque fuit, nullo exercente, refugit,
Et longo periit arida facta situ.
Non hîc librorum, per quos inviter, alárque,
Copia; pro libris arcus & arma sonant.
Nullus in hac terra recitem cui carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adest.
Nec quò secedam locus est; custodia muri
Submovet infestos clausáque porta Getas.
Sæpe aliquod quæro verbum, nomenq; locúmque;
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi desunt, dedidicíque loqui.
Threïcio * *Geticóque ferè circumsonor ore,* * Scythicóque ferè.
Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo nè sint immista Latinis,
Inq; meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcunque legas, veniâ dignare libellum,
Sortis & excusa conditione meæ.

PUB. OVID. NASONIS
De Tristibus Lib. IIII.

ELEGIA I.

Excusat suos libros, si quid vitii habebunt.

Si qua meis fuerint (ut erunt) vitiosa libellis,
Excusata suo tempore lector habe.
Exul eram; requiésque mihi, non fama, petita est;
Mens intenta suis nè foret usquè malis.
Hoc est cur cantet vinctus quoque compede fossor,
Indocili numero cùm grave mollit opus.
Cantat & innitens limosæ pronus arenæ,
Adverso tardam qui * *vehit amne ratem:* * Trahit.
Quiq; ferens pariter lentos ad pectora remos
In numerum pulsâ brachia versat aquâ.

Fessus

Fessus ut incubuit baculo, saxóque resedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data pensa trahentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.
*Fertur & abductâ * Lyrnesside iristis Achilles* * Briseïde.
Hæmoniâ curas attenuâsse lyrâ. Achilles.
Cùm traheret sylvas Orpheus, & dura canendo Orpheus.
Saxa, bis amissâ conjuge mœstus erat.
Me quoque Musa levat Ponti loca jussa petentem;
Sola comes nostræ perstitit illa fugæ.
Sola nec insidias inter, nec militis ensem,
Nec mare, nec ventos, barbariémque timet.
Scit quoque, cùm perii, quis me deceperit error,
Et culpam in facto non scelus esse meo.
Scilicet hoc ipso nunc æqua; quòd obfuit antè,
Cùm mecum juncti criminis acta rea est.
Non equidem vellem (quoniam nocitura fuerunt)
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? Vis me tenet ipsa sacrorum,
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo, quo nocuit, grata sapore fuit. (illis;
*Sentit amans sua damna * ferens; tamen hæret in* * Ferè.
Materiam culpæ persequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuêre, libelli:
Quódque mihi telum vulnera fecit amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri;
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum,
Præsentis casûs immemorémque facit.
Utq; suum Bacche non sentit saucia vulnus,
Dum stupet Idæis exululata jugis:
Sic, ubi mota calent sacro mea pectora thyrso, Furor poeticus.
Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exilium, Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere Deos.
Utq; soporiferæ biberem si pocula Lethes;
Temporis adversi sic mihi sensus abest.
Jure deas igitur veneror mala nostra levantes,
Sollicitas comites ex Helicone fugæ;

Et partim pelago, partim vestigia terrâ,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi.
Sint precor hæ saltem faciles mihi: namque deorum
Cæsare cum magno cætera turba facit.
Méque tot adversis cumulat, quot littus arenas,
Quótque fretum pisces, aváque pisces habet.
Vere priùs flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribúsque nives:
Quàm mala, quæ patior toto jactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæva peto.
Nec tamen ut veni levior fortuna malorum est;
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.
Hîc quoque cognosco natalis stamina nostri,
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Utq; neque insidias, capitísque pericula narrem,
Vera quidem vidi, sed graviora fide.
Vivere quàm miserum est inter Bessósque Getásque
Illum, qui populi semper in ore fuit!
Getarum provincia impacata. *Quàm miserum est portâ vitam muróque tueri,*
Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ juvenis certamina fugi;
* Novimus. *Nec nisi lusurâ * movimus arma manu.*
Nunc senior gladióque latus, scutóque sinistram,
Canitiem galeæ subjicióque meam.
Nam dedit è specula custos ubi signa tumultûs,
Induimus trepidâ protinus arma manu.
Hostis habens arcum, imbutáque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
Utq; rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
* Refértque. *Per sata, per sylvas férque * trahítque lupus:*
Sic, si quem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repperit hostis, habet:
Aut sequitur captus, conjectáque vincula collo
Accipit; aut telo virus habente perit.
Hîc ego sollicitę jaceo novus incola sedis:
Heu nimiùm fati tempora lenta mei!
Et tamen ad numeros antiquáque sacra reverti
Sustinet in tantis hospita Musa malis.
* Recitem. *Sed neq; cui * referam quisquam est mea carmina; nec*
Auribus accipiat verba Latina suis.

(qui
Ipse

Ipſe mihi (quid enim faciam?) ſcribóque legóque;
Tutáque judicio littera noſtra ſuo eſt.
Sæpe tamen dixi, Cui nunc hæc cura laborat?
An mea Sauromatæ ſcripta, Getæq; legent?
Sæpe etiam lacrymæ ſunt me ſcribente profuſæ,
Humidáque eſt fletu littera facta meo.
Córpe vetuſta meum tanquam nova vulnera ſentit; * Nõrit.
Iuq; ſinum mœſtæ labitur imber aquæ.
Dum vice mutatâ qui ſim fuerimque recordor,
Et tulerit me quò caſus, & unde ſubit:
Sæpe manus demens ſtudiis irata, ſibíque,
*Miſit in arſuros carmina noſtra * rogos.* * Focos.
Atque ea de multis quoniam non multa ſuperſunt,
Cum venia facito, quiſquis es, iſta legas.
Tu quoque non melius, quàm ſunt mea tempora, car-
Interdicta mihi conſule Roma boni. (men

ELEGIA II.

Dolet non intereſſe triumpho de victa Germania.

JAm fera Cæſaribus Germania, totus ut orbis, Fera Germania.
Victa poteſt flexo ſuccubuiſſe genu.
Altáque velantur fortaſſe Palatia ſertis:
Thuráque in igne ſonant, inficiúntque diem.
Candidáque adductâ collum percuſſa ſecuri
*Victima purpureo ſanguine * pulſat humum.* * Tingit.
Donáque amicorum templis promiſſa Deorum
Reddere victores Cæſar uterque parant:
Et qui Cæſareo juvenes ſub nomine creſcunt,
Perpetuò terras ut domus illa regat.
Cúmque bonis nuribus pro ſoſpite Livia nato
Munera dat meritis, ſæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ ſine crimine caſtos
Perpetuâ ſervant virginitate focos.
Plebs pia, cúmque pia lætatur plebe Senatus,
Parváque cujus eram pars ego nuper, Eques. Ovidius equeſtri ordine.
Nos procul expulſos communia gaudia fallunt;
Famáque tam longè non niſi parva venit.
Ergò omnis populus poterit ſpectare triumphos,
Cúmque ducum titulis oppida capta leget:

Vincláque

Vinclâque captivâ reges cervice ferentes
Ante coronatos ire videbit equos:
Et cernet vultus aliis pro tempore versos;
Terribiles aliis, immemoréque sui:
Quorum pars causas, & res, & nomina quæret;
Pars referet, quamvis noverit illa parùm.
Sidonium ostrum. *Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,*
Dux fuerat belli: proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non tristi vultu, cùm tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hostilibus ardens,
* Dedit. *Hortator pugnæ, consiliúmque * fuit.*
Perfidus hic nostros illusit fraude locorum,
Squalida prolixis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro
Sæpe recusanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot castella, tot amnes,
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus Germanicus. *Drusus in his meruit quondam cognomina terris,*
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hîc fractis viridi malè tectus ab ulva,
Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et ducis invicti sub pede mœsta sedet.
Colláque Romanæ præbens animosa securi,
Vincula fert illâ, quâ tulit arma, manu.
Hos super in curru Cæsar victore vehêris
Purpureus, populi ritè per ora tui.
Quâque ibis, manibus circumplaudêre tuorum,
Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbeâ lauro cingentur; Ióque
Miles, Io, magnâ voce, triumphe canet.
* Calentes. *Ipse sono plausúque simul fremitúque * canentis,*
Quadrijuges cernes sæpe resistere equos.
Indè petes arcem, & delubra faventia votis;
Et dabitur merito laurea vota Jovi.
Hæc ego submotus quâ possum mente videbo:
Erepti nobis jus habet illa loci:
Illa per immensus spatiatur libera terras;
In cœlum celeri pervenit illa viâ:

Illa

Illa meos oculos mediam deducit in urbem;
Immunes tanti nec sinit esse boni.
Inveniétque animus, quà currus spectet eburnos: Currus eburneus triumphalis.
Sic certè in patria per breve tempus ero.
Vera tamen capiet populus spectacula felix;
Lætáq; erit præsens cum duce turba suo.
At mihi fingenti tantùm, longéque remoto,
*Auribus hic fructus * percipiendus erit.* * Præcipiendus.
Atque procul Latio diversum missus in orbem
Qui narret cupido vix erit ista mihi.
Is quoq; jam serum referet, veterémque triumphum:
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea quâ lugubria ponam;
Causáque privatâ publica major erit.

ELEGIA III.

Alloquitur utramque Ursam.

MAgna minórq; fera, quarũ regis altera Graias,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates;
Omnia cùm summo posita videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas:
Ætheriámque suis cingens amplexibus arcem
Vester ab intacta circulus extet humo:
Aspicite illa precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiluisse Remus:
Inq; meam nitidos dominam convertite vultus,
Sítque memor nostrî, necne, referte mihi.
*Hei mihi! cur *nimiùm quę sunt manifesta requiro?* * Timui?
Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est ut vis, ac desine tuta vereri:
Déque fide certa sit tibi certa fides:
Quódq; polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ
Non mentiturâ tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est;
Quódq; potest, secum nomen habere tuum.
Vultibus illa tuis tanquam præsentibus hæret:
Téque remota procul, si modò vivit, amat.
Ecquid, ut incubuit justo mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?

Tunc

Tunc ſubeunt curæ, dum te lectúſque locúſque
Tangit? & oblitam non ſinit eſſe mei?
Et veniunt æſtus, & vox immenſa videtur?
Feſſáque jactati corporis oſſa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cætera ſiunt;
Détque tuus mœſti ſigna doloris amor:
Nec cruciere minus, quàm cùm Thebana cruentus*
Hectora Theſſalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipſe precer dubito, nec dicere poſſum
Affectum quem te mentis habere velim.
Triſtis es; indignor, quòd ſim tibi cauſa doloris:
Non es; ut amiſſo conjuge digna fores.*
Tu verò tua damna dole, mitiſſima conjux;
Tempus & à noſtris exige triſte malis.
Fléque meos caſus: EST quædam flere voluptas:
EXPLETUR lacrymis egeritúrque dolor.
Atque utinam lugenda tibi non vita, ſed eſſet
Mors mea: morte fores ſola relicta meâ.
Spiritus hic per te patrias exiſſet in auras:
Sparſiſſent lacrymæ corpora noſtra piæ:
Supremóque die notum ſpectantia cœlum
Texiſſent digiti lumina noſtra tui:
Et cinis in tumulo poſitus jacuiſſet avito:
Tactáque naſcenti corpus haberet humus:
Denique ut & vixi ſine crimine, mortuus eſſem;*
Nec mea ſupplicio vita pudenda foret.
Me miſerum! ſi tu, cùm diceris exulis uxor,
Avertis vultus, & ſubit ora rubor.
Me miſerum! ſi turpe putas mihi nupta videri:
Me miſerum! ſi te jam pudet eſſe meam.
Tempus ubi eſt illud, quò te jactare ſolebas
Conjuge? nec nomen diſſimulare meum?*
Tempus ubi eſt, quo te (niſi non vis iſta referri)
Et dici (memini) juvit, & eſſe meam?
Utq; probâ dignum eſt, omni tibi dote placebam:
Addebat veris multa faventis amor.
Nec quem præferres (ità res tibi magna videbar)
Quémve tuum malles eſſe, vir alter erat.
Nunc quoque nè pudeat, quòd ſis mihi nupta, tuúſq;
Non debet dolor hinc, debet abeſſe pudor.

* Peremptum.

* Fleas.

Flere nonnunquam voluptas.

* Dum vixi.

* Viri. Naſo ab uxore amatus.

Cùm

Cùm cecidit Capaneus subito temerarius ictu,
Non legis Evadnen erubuisse viro:
Nec quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse suis Phaëthon inficiandus erat:
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quòd precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quòd sævis ego sum Jovis ignibus ictus,
*Purpureus molli fiat in ore * pudor.* * Rubor?
Sed magis in nostri curam consurge tuendi;
Exemplúmque mihi conjugis esto bonæ:
Materiámque tuis tristem virtutibus imple:
ARDUA per præceps gloria vadit iter.
Hectora quis nósset, felix si Troja fuisset? Casus infelices nonnunquam illustrant nos.
PUBLICA virtutis per mala facta via est.
Ars tua, Tiphy, jacet, si non sit in æquore fluctus:
*Si valeant homines, ars tua, Phœbe, * jacet.* * Vacet.
Quæ latet, ínq; bonis cessat non cognita rebus,
APPARET virtus, arguitúrque malis.
Dat tibi nostra locum tituli fortuna, caputq;
*Conspicuum pietas * quà tua tollat, habet.* * Quo.
Utere temporibus, quorum nunc munere freta es;
*Et patet in laudes area * lata tuas.* * Magna?

ELEGIA IIII.

Ad amicum, pro cujus nomine signa ponit.

*O Qui nominibus cùm sis generosus * avorum,* * Avitis.
Exuperas morum nobilitate genus:
Cujus inest animo patrii candoris imago;
Non careat nervis candor ut iste suis:
Cujus in ingenio est patriæ facundia linguæ,
Quâ prior in Latio non fuit ulla foro:
Quod minimè volui, positis pro nomine signis Signa pro nomine.
Dictus es: ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccavi: tua te bona cognita produnt:
Si quod es appares, culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum,
Principe tam justo, posse nocere puto.
Ipse pater patriæ (quid enim civilius illo?)
Sustinet in nostro carmine sæpe legi.

Nec prohibere potest, quia res est publica, Cæsar,
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Jupiter ingeniis præbet sua numina vatum,
Séque celebrari quolibet ore sinit.
Causa tuo exemplo superorum tuta duorum est,
Quorum hic aspicitur, creditur ille deus.
Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo:
Non fuit arbitrii littera nostra tui.
Nec nova, quòd tecum loquor, est injuria nostra,
Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quò vereare minùs, nè sim tibi crimen amicus:
Invidiam, siqua est, author habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
*(Hoc * saltem noli dissimulare) pater:* * Certè.
Ingeniúmque meum (patres hoc meminisse) probabat
Plùs etiam quàm me judice, dignus eram.
Déque meis illo referebat versibus ore,
*In quo pars * magna nobilitatis erat.* * Altæ.
Non igitur tibi nunc, quòd me domus ista recepit,
Sed priùs auctori sunt data verba tuo.
Nec data sunt (mihi crede) tamen: sed in omnibus (aliis,
Ultima si demas, vita tuenda mea est.
Hanc quoque quâ perii culpam scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali.
Timor & error Ovidii pro crimine. *Aut timor, aut error: nobis priùs obfuit error:*
Ah! sine me fati non meminisse mei.
Néve retractando nondum coeuntia rumpe
Vulnera: vix illis proderit ipsa quies.
Ergò ut jure damus pœnas, sic abfuit omne
Peccato facinus consiliúmque meo.
Idq; Deus sentit, pro quo nec lumen ademptum est;
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, vivat modò, finiet olim,
Tempore cùm fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc aliò jubeat discedere; si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
*Mitius exilium, paulóque * propinquius oro;* * Quietius.
Quíque sit à sævo longiùs hoste locum.
Tantáque in Augusto est clementia, si quis ab illo
Hæc peteret pro me, forsitan ille daret.

Frigida

Frigidæ me cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis;
Nec placidos portus hospita navis habet.
Sunt circà gentes quæ prædam sanguine quærunt:
Nec minùs infidâ terra timetur aquâ.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
*Penè sub ejusdem * sideris igne jacent.*
Nec procul à nobis locus est, ubi Taurica dirâ
Cæde pharetratæ spargitur ara deæ.
Hæc prius (ut memorant) non invidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hîc pro suppositâ virgo Pelopeia cervâ,
Sacra deæ coluit qualiacunque suæ.
Quò postquam, dubium est pius an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis;
Et comes exemplum veri Phocæus amoris:
Qui duo corporibus, mentibus unus erant;
Protinus evincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.
Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illum:
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos;
Cinxerat & Graias barbara vitta comas:
Cùm vice sermonis fratrem cognovit, & illi
*Pro nece complexus * Iphigeneia dedit.*
Læta Deæ signum crudelia sacra perosæ
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio magni penè ultima mundi,
Quam fugêre homines diique, propinqua mihi est.
Atque meam terram propè sunt funebria sacra,
Si modò Nasonis barbara terra sua est.
O utinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela Deo!

Euxinus Pontus
Axenus dictus ab antiquis.

* Frigoris axe.

Dianæ sacrificabatur humanis hostiis.

Orestes & Pylades par amicorum.

* Iphigenia.

ELEGIA V.

Ad amicum, cujus nomen tacet, nè noceat.

O mihi dilectos inter sors prima sodales,
Unica fortunis ara reperta meis:

Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit,
Ut vigil infusâ Pallade flamma solet:
Qui veritus non es portus aperire fideles
Fulmine percussæ confugiúmque rati:
Cujus eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes:
Temporis oblitum dum me trahit impetus hujus,
Excidit (heu!) nomen quàm mihi penè tuum!
Tu tamen agnoscis, tactúsque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palàm.
Certè ego, si fineres, titulum tibi reddere vellem,
Et raram famæ conciliare fidem.
Nè noceam grato vereor tibi carmine, néve
Intempestivus nominis obstet honor.
Intempestivus honor qui obest.
Quod licet & tutum est, Intra tua pectora gaude,
Téque tui memorem, téque fuisse pium.
Utq; facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior aura Deo:
Et tutare caput nulli servabile: si non
Qui mersit Stygiâ sublevet illud aquâ.
Tóq; (quod est rarum) præsta constanter ad omne
Indeclinatæ munus amicitiæ:
Sic tua processus habeat fortuna perennes;
Sic ope non egeas ipse, juvésque tuos:
Sic æquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela toro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora frater amat:
Sic juvenis similísque tibi sit natus, & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum:
Sic socerum faciat tædâ te nata jugali;
Nec tardè juveni det tibi nomen avi.
* Tempore ruricolæ patiens fit taurus aratri,
Præbet & incurvo colla premenda jugo.
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore * lupos.
Tempore Pœnorum compescitur ira leonum;
Nec feritas animo, quæ fuit ante, manet.
Quæq; sui jussis obtemperat Inda magistri
Bellua, servitium tempore victa subit.

* Alii habent hîc principium Elegiæ sextæ.
* Lupi, unde & fræna lupata Hor. dixit.
Tempus omnia mitigat. Elephas in India frequens.

Tempus

Tempus ut extentis tumeat facit uva racemis:
Vixq; merum capiant grana, quod intus habent.
Tempus & in canas semen producit aristas,
Et nè sint tristi poma sapore facit.
*Hoc dentem tenuat terram * renovantis aratri;* *Scindentis.
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit:
Hoc etiam sæ. vas paulatim mitigat iras;
Hoc minuit luctus, mœstáque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
Præterquam curas attenuare meas.
Ut patriâ careo, bis frugibus area trita est: Ovidius biennium exul.
Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec quæsita tamen spatio patientia longo est:
Ménsque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga sæpe juvenci:
Et domitus fræno sæpe repugnat equus.
Tristior est etiam præsens ærumna priore:
Ut sit enim sibi par, crevit & aucta morâ est.
Nec tam nota mihi, quàm sunt, mala nostra fuerunt:
Sed magis hoc, quo sunt cognitiora, gravant. Mala cognita magis molesta.
Est quoque non minimum vires afferre recentes,
Nec præconsumptum temporis esse malis.
Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quàm cui sunt tardâ brachia fessa morâ.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quàm cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modò facta procellas,
Quamlibèt exiguo solvitur imbre vetus.
Nos quoque quæ ferimus, tulimus patientiùs antè
Quàm mala sunt longâ multiplicata die.
Credite, deficio; nostróque à corpore (quantum
Auguror) accedunt tempora parva malis.
Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malíque
In circumspectu stat sine fine sui.
Urbis abest facies, absunt mea cura sodales;
Et, quâ nulla mihi charior, uxor abest. (rum:
*Vulgus adest Scythicum, * brachatáq; turba Getá-* Bracchatáque.
Sic mala quæ video, non videóque, nocent.

Mors solatio est calamitosis.

Una tamen spes est, quæ me solatur inistis,
Hæc fors morte meâ non diuturna mala.

ELEGIA VI.

Accusat amicum, quòd ab eo literas non acceperit.

* Frigora.

*BIs me sol adiit gelidæ post * tempora brumæ,*
Bisq; suum tacto pisce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera versus
Quamlibèt in paucos officiosa fuit?
Cur tua cessavit pietas, scribentibus illis,
Exiguus nobis cùm quibus usus erat?
Cur, quoties alicui chartæ sua vincula dempsi,
Illam speravi nomen habere tuum?
Dii faciant, ut sæpe tuâ sit epistola dextrâ
Scripta, sed è multis reddita nulla mihi.
Quod precor, esse liquet; credam priùs ora Medusæ
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes utero sub virginis, esse Chimæram,
A truce quæ flammis separat angue leam: (ctos,
* Junctos.
*Quadrupedésq; homines cum pectore pectora * vin-*
Tergeminúmque virum, tergeminúmque canem:
Sphingáq; & Harpyias, serpentiferósq; gigantes,
Gyges centimanus.
Centimanúmque Gygen, semibovémque virum:
Hæc ego cuncta priùs, quàm te, charissime, credam
Mutatum, & curam deposuisse mei.
Innumeri montes inter me téque, viæq;
Flumináque, & campi, nec freta pauca jacent:
Mille potest causis, à te quæ littera sæpe
Missa sit, in nostras rara venire manus.
Mille tamen causas scribendo vince frequenter,
Excusem nè te semper amice mihi.

ELEGIA VII.

Queritur se jam senem exulare.

Senectus & canities.

JAm mea cygneas imitantur tempora plumas;
Inficit & nigras alba senecta comas.
Jam subeunt anni fragiles, & inertior ætas;
Jámque parùm firmo me mihi ferre grave est.

Nunc

Nunc erat, ut posito deberem fine laborum
Vivere, me nullo sollicitante metu:
Quæq; meæ semper placuerunt otia menti
Carpere, & in studiis molliter esse meis:
*Et parvam celebrare domum * patriósque penates,*
Et quæ nunc domino rura paterna carent:
*Inq; sinu domine, charísque * sodalibus, inq;*
Securus patriæ consenuisse meæ.
Hæc mea sic quondam peragi speraverat ætas:
Hos ego sic annos ponere dignus eram.
Non ità Diis visum est, qui me terrâque marique
Actum Sarmaticis exposuêre locis.
In cava ducuntur quassæ navalia pappes,
Nè temerè in mediis dissoluantur aquis.
Nè cadat, & multas palmas inhonestet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles ut emeritis non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos quæ tulit arma lares:
*Sic igitur tardâ vires * minuente senectâ,*
Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat nec ma peregrinum ducere cœlum;
Nec siccam Getico fonte levare sitim:
Sed, modò quos habui, vacuos secedere in hortos;
Nunc hominum visu, rursus & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura,
Optabam placidè vivere posse senex.
Fata repugnârunt; quæ, cùm mihi tempora prima
Mollia præbuerint, posteriora gravant.
Jámque decem lustris omni sine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas penè tenere videbar,
Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergò illum demens in me sævire coegi,
Mitius immeusus qua nihil orbis habet.
Ipsáque delictis victa est clementia nostris,
Nec tamen errori vita negata mea est.
*Vita procul patriâ peragenda sub axe * Boreo est,*
Quà maris Euxini terra sinistra jacet.
Hæc mihi si Delphos, Dodonáque diceret ipsa,
Esse videretur vanus uterque locus.

* Veteréque. Rura paterna Ovidii.
* Nepotibus.
Dissoluantur pentasyllabum.
* Adimente.
Rude donari Ità & Hor. initio Serm. ad Mecœn.
Naso quinquagenarius exul.
* Boruſco.

Adamante alligare.

NIL adeò validum eſt, adamas licèt alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Jovis.
NIL ità ſublime eſt, ſupráque pericula tendit,
Non ſit ut inferius, ſuppoſitúmque Deo.
Nam quanquam vitio pars eſt contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti noſtris quoque caſibus eſte,
Æquantem ſuperos emeruiſſe virum.

ELEGIA VIII.

Admonet quendam, nè pergat lædere.

SI licet, & pateris, nomen facinúſque tacebo,
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis.
Noſtráque vincetur lacrymis clementia ſeris;
Fac modò te pateat pœnituiſſe tui.
Fac modò te damnes, cupiáſque eradere vitæ
Tempora (ſi poſſis) Tiſiphonea tuæ.
Sin minùs, & flagrant odio tua pectora noſtro,
Induet infelix arma coacta dolor.

Longæ manus doctorum hominum.

Sim licèt extremum (ſicut ſum) miſſus in orbem,
Noſtra ſuas iſtinc porriget ira manus.
Omnia (ſi neſcis) Cæſar mihi jura reliquit:
Et ſola eſt patriâ pœna carere meâ.
Et patriam, modò ſit ſoſpes, ſperamus ab illo:
Sæpe Jovis telo quercus adúſta viret.
Denique vindictæ ſi ſit mihi nulla facultas,
Pierides vires & ſua tela dabunt.
Vt Scythicis habitem longè ſubmotus in oris,
Sicráque ſint oculis proxima ſigna meis:
Noſtra per immenſas ibunt præconia gentes;
Quódque querar, notum, quà patet orbis, erit.

* In.

*Ibit * ad occaſum, quicquid dicetur, ab ortu;*
Teſtis & Heſperiæ vocis Eous erit.
Trans ego tellurem, trans altas audiar undas;
Et gemitûs vox eſt magna futura mei.

Crimen poſteritatis.

Nec tua te ſontem tantummodo ſecula nórint,
Perpetuæ crimen poſteritatis eris.

Sumere cornua.

Jam feror in pugnas, & nondum cornua ſumpſi,
Nec mihi ſumendi cauſa ſit ulla velim.

Circus

Circus adhuc ceſſat; ſpargit tamen aëer arenam
Taurus, & infeſto jam pede pulſat humum.
Hoc quoq; quàm volui plus eſt: cane Muſa receptus, *Receſſus* vel *receptus* antiquè pro *receptui.*
Dum licet huic nomen diſſimulare ſuum.

ELEGIA IX.

De ſeipſo ad poſteritatem.

ILle ego, qui fueram tenerorum luſor Amorum,
Quem legis, ut nôris, accipe poſteritas.
Sulmo mihi patria eſt, gelidis uberrimus undis, Ovidius Sulmonenſis.
Millia qui novies diſtat ab urbe decem:
Editus hinc ego ſum; nec non (ut tempora nôris)
Cùm cecidit fato Conſul uterque pari.
Si quid id eſt, uſque à proavis vetus ordinis hæres,
Non modò fortunæ munere factus Eques. Eques Ovid.
Nec ſtirps prima fui, genito ſum fratre creatus, Frater Ovid.
Qui tribus antè quater menſibus ortus erat:
Lucifer amborum natalibus adfuit idem:
Una celebrata eſt per duo liba dies.
Hæc eſt armigeræ feſtis de quinque Minervæ,
Quæ fieri pugnâ prima cruenta ſolet.
Protinus excolimur teneri, curâque parentis
Imus ad inſignes urbis ab arte viros.
Frater ad eloquium viridi tendebat ab ævo;
Fortia verboſi natus ad arma fori.
At mihi jam puero cœleſtia ſacra placebant; Ovidius natus ad carmina.
Inq; ſuum furtim Muſa trahebat opus.
Sæpe pater dixit, Studium quid inutile tentas?
Mæonides nullas ipſe reliquit opes.
Motus eram dictis; totóque Helicone relicto,
Scribere conabar verba ſoluta modis.
Sponte ſuâ carmen numeros veniebat ad aptos,
Et quod tentabam ſcribere verſus erat.
Interea tacito paſſu labentibus annis,
Liberior fratri ſumpta mihique toga eſt.
Induitúrque humeris cum lato purpura clavo; Laticlavus.
Et ſtudium nobis, quod fuit antè, manet.
Jámque decem vitæ frater geminaverat annos,
Cùm perit, & cœpi parte carere mei.

Cepimus

Cepimus & teneræ primos ætatis honores,
Triumvir Ovidius. *Déque viris quondam pars tribus una fui.*
Curia restabat, clavi mensura coacta est:
Majus erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæq; fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Otia, judicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovíque poetas:
Quótque aderant vates, rebar adesse Deos.
Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Macer. *Quæq; nocet serpens, quæ juvat herba, Macer.*
Propertius. *Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes,*
Jure sodalitii qui mihi junctus erat.
Battus. *Ponticus Heroo, Battus quoque clarus Iambo,*
Dulcia convictûs membra fuêre mei.
Horatius numerosus. *Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,*
Dum ferit Ausoniâ carmina culta lyrâ.
Tibullus. *Virgilium vidi tantùm: nec avara Tibullo*
Tempus amicitiæ fata dedêre meæ.
Gallus. *Successor fuit hic tibi Galle, Propertius illi:*
Quartus ab his serie temporis ipse fui.
Utq; ego majores, sic me coluêre minores;
Notâque non tardè facta Thalia mea est.
Carmina cùm primùm populo juvenilia legi,
Barba resecta mihi bisve semelve fuit:
Nioverat ingenium totam cantata per urbem,
Corinna Ovidii. *Nomine non vero dicta Corinna mihi.*
Multa quidem scripsi; sed, quæ vitiosa putavi,
Emendaturis ignibus ipse dedi.
* Placitura. *Tum quoq; cùm fugerem, quædam *nocitura cremavi,*
Iratus studio carminibúsque meis.
Amator Ovidius. *Molle, Cupidineis nec inexpugnabile telis,*
Cor mihi, quódque levis causa moveret, erat.
* Hoc. *Cùm tamen * hic essem minimóq; accenderer igne,*
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
Tres uxores Ovidii. *Penè mihi puero nec digna, nec utilis uxor*
Est data: quæ tempus per breve nupta fuit.
Illi successit, quamvis sine crimine conjux,
Non tamen in nostro firma futura toro.

Ultima,

Vltima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exulis eſſe viri.
Filia me mea bis primâ fœcunda juventâ,
Sed non ex uno conjuge, fecit avum.
Et jam complérat genitor ſua fata; novémque pater Ovidii mortuus.
Addiderat luſtris altera luſtra novem.
Non aliter flevi, quàm me fleturus ademptum
Ille fuit; matri proxima buſta tuli.
Felices ambo, tempeſtivéque ſepulti;
Ante diem pœnæ quòd periére meæ.
Me quoque felicem, quòd non, viventibus illis,
Sum miſer; & de me quòd doluêre nihil.
Si tamen extinctis aliquid niſi nomina reſtant,
Et gracilis ſtructos effugit umbra rogos:
Fama parentales ſi vos mea contigit umbræ,
Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro;
Scite precor cauſam (nec vos mihi fallere fas eſt)
Errorem juſſæ, non ſcelus eſſe fugæ.
Manibus hoc ſatis eſt: ad vos ſtudioſa revertor
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Jam mihi canities, pulſis melioribus annis, Canities Ovidii.
Venerat, antiquas miſcuerátque comas:
Póſtque meos ortus Piſeâ vinctus olivâ,
Abſtulerat decies præmia victor eques:
Cùm maris Euxini poſitos ad læva Tomitas
Quærere me loſi Principis ira jubet.
Cauſa meæ cunctis nimiùm quoque nota ruinæ,
Indicio non eſt teſtificanda meo.
Quid referam comitúmq; nefas, famulóſq; nocentes?
Ipſéque multa tuli non leviora fugâ.
Indignata malis mens eſt ſuccumbere; ſeq;
Præſtitit invictam viribus uſa ſuis.
Oblitúſque mei, ductæq; per otia vitæ,
Inſolitâ cepi temporis arma manu.
Tótque tuli terrâ pœnas, pelagóque, quot inter
Occultum ſtellæ conſpicuúmque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto,
Juncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hîc ego finitimis quamvis circumſonor armis,
Triſtia quo poſſim carmine fata levo:

Quod

Quod quamvis nemo est, cujus referatur ad aures,
Recipere dies. *Sic tamen absumo, decipióque diem.*
Ergò quòd vivo, durísque laboribus obsto,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent,
Gratia Musa tibi: nam tu solatia præbes;
Tu curæ requies, tu medicina venis:
Tu dux & comes es, tu nos abducis ab Istro;
In medióque mihi das Helicone locum:
Fama ab exequiis res divina. *Tu mihi (quod rarum est) vivo sublime dedisti*
Nomen, ab exequiis quod dare fama solet.
*Nec * qui detrectat præsentia livor, iniquo*
* Quia. *Ullum de nostris dente momordit opus.*
Nam tulerint magnos cùm secula nostra poetas,
Non fuit ingenio fama maligna meo:
Cúmq; ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor: & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri;
Protinus ut moriar, non ero, terra, tuus.
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam;
Jure tibi grates, candide Lector, ago.

PUB. OVID. NASONIS

De Tristibus Lib. V.

ELEGIA I.

Ad amicum, ut & hunc librum accipiat.

Hunc quoq; de Getico, nostri studiose, libellum
Littore, præmissis quattuor adde meis.
Hic quoq; talis erit, qualis fortuna poetæ:
Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebile carmen. *Flebilis ut noster status est, ità flebile carmen,*
Materiæ scripto conveniente suæ.
Integer & lætus, læta & juvenilia lusi:
Illa tamen nunc me composuisse piget.

Ut

Ut cecidi, pervago subiti præconia casûs:
Súmque argumenti conditor ipse mei.
Vtq́, jacens ripâ deflere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem:
*Sic ego Sarmaticas longè projectus in * oras,* * Auras.
Efficio tacitum nè mihi funus eat.
Delicias si quis lasciváque carmina quærit,
Præmoneo nunquam scripta quòd ista legat.
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris, Gallus. Propertius.
Et plures, quorum nomina magna vigent.
*Atque utinam numero nos non essemus in * illo:* * Isto.
Hei mihi! cur unquam Musa jocata mea est?
Sed dedimus pœnas; Scythicique in finibus Istri
*Ille pharetrati lusor Amoris * abest.* * Adest.
Quod superest, socios ad publica carmina flexi,
Et memores jussi nominis esse mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Unde dolenda canam; multa dolenda tuli:
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
Materia est propriis ingeniosa malis.
Et quota fortunæ pars est in carmine nostræ?
Felix, qui patitur quæ numerare potest.
Quot frutices sylvæ, quot flavus Tibris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Tot mala pertulimus, quorum medicina quiésque Malorum levamen.
Nulla nisi in studio est, Pieridúmque morâ.
Quis tibi Naso modus lacrymosi carminis? inquis:
Idem, fortunæ qui modus, hujus erit.
Quòd querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si charam patriam cum conjuge reddas:
Sint vultus hilares, símque quod antè fui.
*Lenior * invicti si sit mihi Cæsaris ira:* * Et victi.
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Nec tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa joco luxuriata meo.
Quod probet ipse, canam; pœnæ modò parte levatâ
Barbariam, rigidos effugiámque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
Tibia funeribus convenit ista meis.

At

At poteras, inquis, meliùs mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
Exigis ut nulli gemitus tormenta sequantur;
Acceptóque gravi vulnere flere vetas.

Phalaris Perillum necuit.

Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cùm Priami lacrymis offensus non sit Achilles,
Tu fletus inhibes, durior hoste, meos?
Cùm faceret Nioben orbam Latonia proles,
Non tamen & siccas jussit habere genas.

Verbis levatur dolor.

Est aliquid, fatale malum per verba levare:
Hoc querulam Prognen, Halcyonémque facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa suâ.

* Atque exæstuat.

*STRANGULAT inclusus dolor, * atq; cor æstuat intus;*
Cogitur & vires multiplicare suas.

Mala tacita acriùs dolent.

Da veniam potiùs, vel totos tolle libellos,
Si mihi quod prodest, hoc tibi, lector, obest:
Sed nec obesse potest ulli; nec scripta fuerunt
Nostra nisi auctori perniciosa suo.
At mala sunt, fateor: quis te mala sumere cogit?
Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
Ipse nec hoc mando: sed ut huc deducta legantur:
Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poetis:

* Sauromatas.

*Inter * Sarmaticos ingeniosus eram.*

Fama stimulus ingenii.

Denique nulla mihi captatur gloria, quæq;
Ingenio stimulos subdere fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
Quæ tamen erumpunt, quóque vetantur eunt.
Cur scribam docui: cur mittam quæritis istos:
Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

Ad uxorem, nè timeat rogare Cæsarem.

Ecquid, ut è Ponto nova venit epistola, palles?
Et tibi sollicitâ solvitur illa manu?

Impatiens laborum Ovidius.

Pone metum: valeo, corpúsque quod antè laborum
Impatiens nobis, invalidúmque fuit,

Sufficit,

Sufficit, atque ipso vexarum induruit usu:
* En! magis infirmo non vacat esse mihi. * An.
Mens tamen ægra jacet; nec tempore robora sumpsit:
Affectúsque animi qui fuit antè, manet.
Quæq; morâ spatióque suo coitura putavi
Vulnera, non aliter quàm modò facta dolent:
SCILICET exiguis prodest annosa vetustas:
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Penè decem totis aluit Pæantius annis
Pestiferum tumido * virus ab angue datum. * Vulnus.
Telephus æternâ consumptus tabe periisset; Telephi hasta.
Si non, quæ nocuit, dextra tulisset opem.
Et mea, si facinus nullum commisimus, apto,
Vulnera qui fecit, facta levare velit:
Contentúsq; mei jam tandem parte doloris,
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum restabit acerbi;
Pársque meæ pœnæ totius instar erit. Incommoda Nasonis.
Littora quot conchas, quot amœna rosaria flores,
Quôtve soporiferum grana papaver habet:
Sylva feras quot alit, quot piscibus unda natatur,
Quot tenerum pennis aera pulsat avis:
Tot premor adversis: quæ si comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utq; viæ casus, ut amara pericula Ponti,
Ut taceam strictas in mea fata manus:
Barbara me tellus, orbísque novissima magni
Sustinet, & sæva cinctus ab hoste locus.
Hinc ego trajicerer (nec enim mea culpa cruenta est)
Esset, quæ debet, si tibi cura mei.
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa est,
Sæpe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid dubitas? & tuta times? accede, rogâque:
Cæsare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam? Si proxima quæq; relin-
Subtrahis & fracto tu quoq; colla jugo; (quunt,
Quò ferar? unde petam * lapsis solatia rebus? * Lassis.
Anchora jam nostram non tenet ulla ratem.
Viderit ipse; sacram, quamvis invisus, ad aram Aras tangere.
Confugiam: nullas submovet ara manus.

ELEGIA

ELEGIA III.

Ad Cæsarem, ut sibi jam parcat.

Alloquar en absens absentia numina supplex;
Si fas est homini cum Jove posse loqui.
Arbiter imperii, quo certum est sospite cunctos
Ausoniæ curam gentis habere deos:
O decus, ô patriæ per te florentis imago,
O vir non ipso, quem regis, orbe minor:
Sic habites terram! sic te desideret æther!
Sic ad * *pacta tibi sidera tardus eas!*
Parce, precor; minimámque tuo de fulmine partem
Deme: satis pœnæ, quod superabit, erit.
Ira quidem moderata tua est, vitámque dedisti;
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abest:
Nec mea concessa est aliis fortuna; nec exul
Edicti verbis nominor ipse tui.
*Omniáque hæc timui, * quoniam meruisse videbar:*
Sed tua peccato lenior ira meo est.
Arva relegatum jussisti visere Ponti,
Et Scythicum profugâ scindere puppe fretum.
Jussus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris: hæc gelido terra sub axe jacet.
Nec me tam cruciat nunquam sine frigore cœlum,
Glebáque canenti semper obusta gelu,
Nesciáque est vocis quòd barbara lingua Latinæ,
** Græcáque quòd Getico mista loquela sono est:*
Quàm quòd finitimo cinctus premor undiq; Marte,
Vixque brevis tutum murus ab hoste facit.
Pax tamen interdum est, pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclæa Charybdis
Devoret, atque suis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ,
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.
Quod petimus pœna est: nec enim miser esse recuso;
Sed precor, ut possim tutiùs esse miser.

* Parta.

Jus civitatis relictum est Ovidio.

* Quia me.

* Graiáque. Geticus sermo.

ELEGIA IIII.

Ad Bacchum, ut Cæsarem roget.

Illa dies hæc est, quâ te celebrare poetæ,
(Si modò non fallunt tempora) Bacche, solent:
Festáque

Bacchum poetæ celebrant.

Festáque odoratis innectunt tempora sertis;
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos (memini) dum me mea fata sinebant,
*Non invisa tibi pars ego * magna fui:* * Sæpe.
Quem nunc suppositum stellis Erymanthidos ursæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique priùs mollem vacuámque laboribus egi
In studiis vitam, Pieridúmque choro:
Nunc, procul à patria, Geticis circumsonor armis,
Multa priùs pelago, multáque passus humo.
Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum,
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
Tu tamen è sacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quicquid cecinêre sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoque ætherias meritis invectus es arces,
Quò non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi, sed aduque nivosum
Strymona venisti, Marticolámque Geten,
Perfidáque & lato spatiantem flumine Gangem,
Et quascunque bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinêre tibi. Bacchus bigenitus.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
Ferrea sors vitæ, difficilísque premit.
Illo nec leviùs cecidi, quem magna locutum
Reppulit à Thebis Iupiter igne suo.
Vt tamen audisti percussum fulmine vatem,
*Admonitu * nostro condoluisse potes.* * Matris.
Et potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
*Fer bone Liber opem: sic * altera degravet ulmum* * Altam.
Vitis; & incluso plena sit uva mero.
*Sic tibi cum Bacchis Satyrorum * grata iuventus* * Gnava.
Adsit, & attonito non taceare sono.
Ossa bipenniferi sic sint malè pressa Lycurgi;
Impia nec pœnâ Pentheos umbra vacet:
Sic micet æternum, vicináque sidera vincat Ariadne.
Coniugis in cœlo clara corona tuæ.

Huc ades, & casus releves pulcherrime nostros,
Unum de numero me memor esse tuo.

Deorum inter se commercia.

Sunt diis inter se commercia: flectere tenta
Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque consortes studii, pia turba, poetæ
Hæc eadem sumpto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrûm, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mista suis.
Admonitúsque mei, cùm circumspexerit omnes,
Dicat, Vbi est nostri pars modò Naso chori?
Idq; ità; si vestrum merui candore favorem;
Nullâque judicio littera læsa meo est:
Si veterum dignè veneror cùm scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor.

Dexter Apollo.

Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen!
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA V.

Loquitur epistola auctoris incommoda.

LIttore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassáque facta mari, lassáque facta viâ:
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam?
Heu! quantò melior sors tua sorte meâ est!
Flens quoque me scripsit: nec quâ signabor ad os est.
Antè, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiæ causam si quis cognoscere quærit,
OSTENDI solem postulat ille sibi:
Nec frondem in sylvis, nec aperto gramina campo
Mollia, nec pleno flumine cernit aquas:
Quid Priamus doleat mirabitur Hectore rapto;

Philoctetes.

Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Dii facerent utinam, talis status esset in illo,
Vt non tristitiæ causa dolenda foret!
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti frena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Sæpe refert, sit quanta Dei clementia, cujus
Se quoque in exemplis annumerare solet:

Civis Romanus.

Nam quòd opes teneat patrias, quòd nomina civis,
Denique quòd vivat, munus habere Dei.

Te tamen (ô si quid credis mihi) charius ille
Omnibus in toto pectore semper habet.
Téque Menœtiaden, te qui comitatus Orestem,
Te vocat Ægiden, Euryalúmque suum:
Nec patriam magis ille suam desiderat, & quæ
Plurima cum patria sentit abesse sibi:
Quàm vultus, oculósque tuos, ô dulcior illo
Melle quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiscitur illud,
Quod non præventum morte fuisse dolet.
Cúmque alii fugerent subitæ contagia cladis;
Nec vellent ictæ limen adire domûs:
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
Si paucos aliquis tréve duósve vocat.
Quamvis attonitus, sensit tamen omnia; nec te
Se minùs adversis indoluisse suis.
Verba solet, vultúmque tuum, gemitúsque referre;
Et te flente suos demaduisse sinus:
Quam sibi præstiteris, quâ consolatus amicum
Sis ope, solandus cùm simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memorémque piúmque;
Sive diem videat, sive tegatur humo.
Per caput ipse suum solitus jurare, tuúmque, — Per caput alicujus jurare.
Quod scio non illi vilius esse suo?
Plena tot & tantis referetur gratia factis:
Nec sinet ille tuos littus arare boves.
Fac modò constanter profugum tueare: quod ille,
Qui benè te novit, non rogat, ipsa rogo.

ELEGIA VI.

Celebrat natalem uxoris.

ANnuus assuetum dominæ natalis honorem
Exigit: ite manus ad pia sacra meæ.
Sic quondam festum Laertius egerat heros
Forsan in extremo conjugis orbe diem.
Lingua favens adsit nostrorum oblita malorum; — Favens lingua.
Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui:
Quæque semel toto vestis mihi sumitur anno, — * Discolor.
*Sumatur fatis * decolor alba meis:*
Aráque gramineo viridis de cespite fiat; — Ara gramina.
Et velet tepidos nexa corona focos.

Da mihi thura, puer, pingues facientia flammas;
Quódque pio fusum stridat in igne merum.
Optime natalis (quamvis procul absumus) opto
Candidus huc venias, dissimilisque meo.
Si quod & instabat dominæ miserabile vulnus,
Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
Quæq; gravi nuper plusquam quassata procellâ est,
Quod supereſt tutum per mare navis eat.
Filia Ovidii. *Illa domo, natâque suâ, patriâque fruatur;*
Erepta hæc uni sit satis esse mihi.
Quatenus & non est in charo conjuge felix,
Pars vitæ tristi cætera nube vacet.
Vivat amétque virum, quoniam sic cogitur absens;
Consumátque annos sed diuturna suos.
Contagia fati. *Adjicerem & nostros: sed nè contagia fati*
Corrumpant timeo, quos agit ipsa, mei.
Nil homini certum est: fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis hæc ego sacra Getis?
Aspice, ut aura tumens fumos è thure coortos
In partes Italas, & loca dextra ferat.
Sensus inest igitur nebulis, quas exigit ignis:
Consilium fugiunt cætera penè meum.
Consilia sacra Romuli. *Consilio commune sacrum cùm fiat in ara*
Fratribus, alternâ qui periêre manu:
Ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non posse loquebar,
Et me Battiades judice falsus erat.
* Alto. *Omnia nunc credo, cùm tu non cultus ab * arctoo*
Terga vapor dederis, Ausoniámque petas.
Hæc igitur lux est, quæ si non orta fuisset,
Nulla fuit miseræ festa videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroibus æquos,
Quis erat Eurytion, Icariúsque pater.
Nata pudicitia est secum, probitásque, fidésque;
* Fide. *At non sunt istâ gaudia nata * die:*
Sed labor, & curæ, fortunâque moribus impar,
Justáque de viduo penè querela toro.
Scilicet adversis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.

Si nihil infesti durus vidisset Ulysses,
Penelope felix, sed sine laude foret.
Victor Echionias si vir penetrâsset in arces,
Forsitan Evadnen vix sua nosset humus.
Cùm Peliâ genitæ tot sint, cur nobilis una est?
Nempe fuit misero nupta quòd una viro.
Effice, ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodameia nihil, cur referatur, erit.
*Et tua, quod malles, pietas ignota * fuisset,*
Implerent venti si mea vela sui.
Dii tamen & Cæsar Diis accessure, sed olim,
Æquârint Pylios cùm tua fata dies,
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse, sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore dolet.

Laus non nisi incommodis paratur.

* Maneret.

ELEGIA VII.

Rogat amicum quendam nè discedat ab officio.

Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;
Tu quoque susceptæ curam dimittis amicæ?
Officiique pium tam citò ponis onus?
*Sarcina sum, fateor; quam si tu tempore * duro*
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis?
Nè fuge, néve tuâ sit minor arte fides.
Nunquid Achilleos inter fera prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?
Quem semel accepit, nunquam Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.
TURPIUS ejicitur, quàm non admittitur hospes:
Quæ patuit, dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solum primò tutatus es: at nunc
Me pariter serva, judiciúmque tuum.
Si modò non aliqua est in me nova culpa, tuámque
Mutârunt subitò crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythicâ quem non bene ducimus aurâ,
(Quod cupio) membris exeat ante meis:
*Quàm tua * delicto stringantur pectora nostro;*
Et videar merito vilior esse tibi.
*Non adeò * totis fatis urgemur iniquis,*
Ut mea sit longis mens quoque mota malis.

* Nostro.

Palinurus.

Podaliriur.

Turpius est abjicere quod subieris, quàm nunquam subiisse.

* Dilecto.

* Totis.

Finge tamen motam: quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterva putas?
Nec procul à vero est, quòd vel pulsârit amicum;
Mansit in officiis non minùs ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quòd solet obsequium:
Ceditur & cæcis, & quos prætexta verendos,
Virgáque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortunæ parcere debes:
Ira in calamitosis non habet locum
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte laborum;
Isto, quo quereris, grandius illud erit.
Quàm multâ madidæ celantur arundine fossæ;
Florida quàm multas Hybla tuetur apes:
Quàm multæ gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circumstat deusorum turba malorum:
Crede mihi, vero est nostra querela minor.
His qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce furores:
Vela neque in medio desere nostra mari.

ELEGIA VIII.

Narrat miseriam suam, & mores & habitum Getarum.

QVam legis à Scythica tibi venit epistola terra,
Latus ubi æquoreis jungitur Ister aquis.
Si tibi contingit cum dulci vita salute,
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, charissime quæris;
Quamvis hoc vel me scire tacente potes. (rum:
SVM miser; hæc brevis est nostrorum summa malo-
Quisquis & offenso Cæsare vivit, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est.
Mista sit hæc quamvis inter Græcósque Getásque,
A malè placatis plus trahit ora Getis.
Sarmaticæ major, Geticæq; frequentia gentis,
Per medias in equis ítque reditque vias:
In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum,
Telâque vipereo lurida felle gerat.

Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago:
Non coma, non ullâ barba resecta manu.
*Dextera non segnis * stricto dare vulnera cultro,* * Pixo.
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
*Vivit in his * igitur tenerorum lusor Amorum:* * Heu non vestrorum oblitus.
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam vivat, & non moriatur in illis;
Absit ab invisis & tamen umbra locis.
*Carmina quòd * vestro saltari nostra theatro,* * Pleno.
Versibus & plaudi scribis, amice, meis:
Nil equidem feci, tu scis hoc ipse, theatris;
Musa nec in plausus ambitiosa mea est:
Non tamen ingratum est quodcunque oblivia nostrî
Impedit, & profugi nomen in urbe refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina devoveo Pieridásque meas:
Cùm bene devovi, nequeo tamen esse sine illis,
Vulneribúsque meis tela cruenta sequor.
Quæ, modò Euboicis lacerata est fluctibus, audet
Graia Caphareâ currere puppis aquâ.
Non tamen ut lauder, vigilo; curámque futuri
Nominis, utiliùs quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, fallóque labores:
Experior curis & dare verba meis. Curis dare verba.
Quid potiùs faciam desertis solus in oris?
Quámve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum spectо; locus est inamabilis, & quo
Esse nihil toto tristius orbe potest:
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni; Scythæ nè homines quidem.
Quámque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum:
Victáque pugnaci jura sub ense jacent.
Pellibus & laxis arcent mala frigora bracchis,
Oráque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis extant Græcæ vestigia linguæ:
Hæc quoque jam Getico barbara facta sono est.
*Unus in hoc * nemo est populo, qui fortè Latinè* * Non.
Quælibet è medio reddere verba queat.
Ipse ego Romanus vates (ignoscite Musæ)
Sarmatico cogor plurima more loqui.

Et pudet, & fateor; jam desuetudine longâ
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, sed ista loci est.
Nè tamen Ausoniæ perdam commercia linguæ,
Et fiat patrio vox mea muta sono:
Ipse loquor mecum, desuetáque verba retracto,
Et studii repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempúsque traho, méque ipse reduco,
A contemplatu semoveóque mali.
Præmium studiorum. *Carminibus quæro miserarum oblivia rerum;*
Præmia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA IX.

Invehitur in quendam, quòd se lacesseret.

NOn adeò cecidi quamvis abjectus, ut infra
Te quoque sim, inferius quo nihil esse potest.
Quæ tibi res animos in me facit, improbe? cúrve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidúmque jacenti
Feræ illacrymant malis. *Nostra, quibus possunt illacrymare feræ?*
Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe
Numen, & exosæ verba superba Deæ?
Exiget at dignas ultrix Rhamnusia pœnas,
Impósito calcas quòd mea fata pede.
Vidi ego naufragiúmque, viros & in æquore mergi,
Et nunquam dixi, Justior unda fuit.
Vilia qui quondam miseris alimenta negârat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.
Fortunæ volubilitas. *Passibus ambiguis FORTUNA volubilis errat;*
Et manet in nullo certa tenáxque loco:
Sed modò læta manet, vultus modò sumit acerbos;
Et tantùm constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus: sed flos fuit ille caducus;
Flammáque de stipula nostra, brevísque fuit.
Néve tamen totâ capiæs fera gaudia mente;
Non est placandi spes mihi nulla Dei:
Vel quia peccavi citra scelus; útque pudore
Non caret, invidiâ sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens, ad finem Solis ab ortu,
Illo, cui paret, mitius orbis habet.

Scilicet

Scilicet ut per vim non est superabilis ulli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemplóque Deûm, quibus accessurus & ipse est,
Cum pœna venia plura roganda petam.
Si numeres anno soles & nubila toto,
*Invenies nitidum sæpius * isse diem.* Dies sereni plures quàm nebulosi. * Esse.
Ergò nè nimiùm nostrâ latere ruinâ;
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito Principe, vultus
Ut videas media tristis in urbe meos;
Utq; ego te videam causâ graviore fugatum:
Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA X.

Cur amici cujusdam nomen non ponat in carminibus suis.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quàm mihi sæpe fores!
Te canerem solum meriti memor, inq; libellis
Crevisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem, tota sciretur in urbe;
Exul in amissa si tamen urbe legor.
Te præsens mitem nôsset, te serior ætas;
Scripta vetustatem si modò nostra ferunt.
Nec tibi cessaret doctus benedicere lector:
Hic te servato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quòd ducimus auras:
Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam: tu quam dedit ipse tueris, Dare vitam & tueri.
Et facis accepto munere posse frui.
Cúmque perhorreret casus pars maxima nostros,
Pars etiam credi pertimuisse velit:
Naufragiúmque meum tumulo spectaret ab alto:
Nec dederit nanti per freta sæva manum:
Seminecem Stygia revocásti solus ab unda;
Hoc quoque, quòd memores possumus esse, tuum est.
Dii tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos!
Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu paterere, libellis
Poneret in multa luce videnda labor.

Nunc

Nunc quoq; jam, quamvis est jussa quiescere, quin te
Nominet invitum, vix mea musa tenet:
Vtq; canem pavidæ nactum vestigia cervæ,
* Luctantem. ** Latrantem frustrà, copula dura tenet:*
Vtq; fores nondum reserati carceris acer
Nunc pede nunc ipsâ fronte lacessit equus:
Sic mea lege datâ victa atque inclusa Thalia
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Officio lædere. *Nè tamen officio memoris lædaris amici,*
Parebo jussis (parce timere) tuis.
At non parerem, si non meminisse putares;
Hoc, quod non prohibet vox tua, gratus ero.
* Solare. *Dúmque (quod ô breve sit!) lumen * vitale videbo,*
Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA XI.

Queritur se jam triennium exulare in Ponto.

Exilium triennale. *UT sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister;*
Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patriâ procul esse tot annis,
Dardana quot Graio Troja sub hoste fuit.
Stare putes, adeò procedunt tempora tardè;
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert:
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata est,
Cúmque meis curis omnia longa facit.
An peragunt solitos communia tempora motus?
Súntque magìs vitæ tempora longa meæ?
Littus Euxinum. *Quem tenet Euxinus mendax cognomine Pontus,*
Et Scythici verè terra sinistra freti.
Innumeræ circùm gentes fera bella minantur;
Quæ, nisi de rapto, vivere turpe putant.
Nil extrà tutum est; tumulus defenditur ipse
Mœnibus exiguis, ingenióque loci.
Quod minimè credas; ut aves, densissimus hostis
Advolat, & prædam vix bene visus agit.
Sæpe intra muros, clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus qui jam colere audeat; ísque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.

Sub

Sub galea pastor junctis pice cantat avenis:
Próque lupo pavidæ bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur; & tamen intus
Mista facit Graiis barbara turba metum. Barbara Græcis permixta.
Quippe simul nobiscum habitat discrimine nullo
Barbarus, & tecti plus quoque parte tenet.
Quos, ut non timeas, possis odisse, videndo
*Pellibus & longâ * tempora tecta comâ.* * Corpora.
Hos quoque, qui geniti Graia creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Persica braccha tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi. Ovidius gestu locutus.
Barbarus hîc ego sum, quia non intelligor ulli,
Derident stolidi verba Latina Getæ:
Méque palàm de me tutò mala sæpe loquuntur:
Forsitan objiciunt exiliúmque mihi.
Utq́; fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
Abnuerim quoties, adnuerímque, putant.
Adde, quòd injustum rigido jus dicitur ense; Jus armatum.
Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O duram Lachesin, quæ tam grave sidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quòd patriæ vultu, vestróque caremus amici;
Quòd sic in Scythicis gentibus esse queror;
Utraque pœna gravis: merui tamen urbe carere,
Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoq; perdere vitam,
Cæsaris offenso numine, dignus eram.

ELEGIA XII.

Ad uxorem, quòd quidam eam exulis uxorem vocâsset.

Quòd te nescio quis per jurgia dixerit esse
Exulis uxorem, littera questa tua est.
Indolui, non tam mea quòd fortuna malè audit,
Qui jam consuevi fortiter esse miser:
Quàm quia, cui minimè vellem, sum causa pudoris;
Téque reor nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura: multò graviora tulisti,
Eripuit cùm me Principis ira tibi.

Fallitur

Fallitur iſte tamen, quo judice nominor exùl:
Mollior eſt culpam pœna ſecuta meam.
Maxima pœna mihi eſt, ipſum offendiſſe; priúſque
Veniſſet mallem funeris hora mibi. (vis;
Quaſſa quidem noſtra eſt, non merſa, nec obruta na-
Utq; caret portu, ſic tamen extat aquis.

Nihil ademptum Ouidio, niſi jus urbis.

Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit,
Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
Nil niſi me patriis juſſit abeſſe focis.
Utq; aliis, quorum numerum comprendere non eſt,
Cæſareum numen ſic mihi mite fuit.
Ipſe relegati, non exulis utitur in me
Nomine: tuta ſuo judice cauſa mea eſt.
Jure igitur laudes, Cæſar, pro parte virili
Carmina noſtra tuas qualiacunque canunt.
Jure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
* Diu. *Téq; velint ſine ſe comprecor eſſe * Deum.*
Optat idem populus: ſed ut in mare flumina vaſtum,
Sic ſolet exiguæ currere rivus aquæ.
At tu fortunam, cujus vocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XIII.

Ad amicum, qui monebat ut exilium carminibus oblectaret.

SCribis ut oblectem ſtudio lacrymabile tempus,
Nè pereant turpi pectora noſtra ſitu.
Difficile eſt quod, amice, mones, quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Noſtra per adverſas agitur fortuna procellas;
Sorte nec ulla meâ triſtior eſſe poteſt.
* Ludat. *Exigis ut Priamus natorum in funere * plaudat,*
Et Niobe feſtos ducat ut orba choros.
Luctibus, an ſtudio videor debere teneri,
Solus in extremos juſſus abire Getas?
Des licèt invalido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuiſſe reo:
Fracta cadet tantæ ſapientia mole ruinæ:
Ira Dei. *Plus valet humanis viribus ira Dei.*

Ille

Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Ut veniant patriæ, veniant oblivia nostri,
Omnis & admissi sensus abesse queat:
At timor officio fungi vetat ipse quieto;
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quòd ingenium longâ rubigine læsum — Ingenium etiam rubigo occupat.
Torpet, & est multò, quàm fuit antè, minus.
Fertilis assiduo si non renovetur aratro,
*Nil nisi cum spinis gramen habebit * humus.* — * Ager.
Tempore qui longo steterit, malè currit, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
Siqua diu solitis cymba vacavit aquis.
Me quoque despero (fuerim cùm parvus & antè)
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum;
Et pars antiqui nulla vigoris adest.
Sæpe tamen nobis ut nunc quoq; sumpta tabella est,
Inq; suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini tempore, digna loco.
Denique NON parvus animo dat gloria vires; — Fœcundæ laudis amor facundos facit.
Et facunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeò est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An, quia cesserunt primò bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace novem vestrâ liceat dixisse sorores,
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Vtq; dedit justas tauri fabricator aheni, — Perillus.
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debebat cum versibus amplius esse;
Sed fugerem meritò naufragus omne fretum.
At puto, si demens studium fatale retentem,
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui mihi commodet aurem,
Verbáque significent quid mea nôrit, adest.

Omnia

Omnia barbariæ loca sunt, vocísque ferinæ;
** Omnia sunt Getici plena timore soni.*
Ipse mihi videor jam dedidicisse Latinè:
Jam didici Geticè Sarmaticéque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra teneri
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studii parva favilla mei.
Nec possum, & cupio non ullos ducere versus;
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta, dolóve,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres ars mea versa foret!

* Omnia quæ possunt plena timore sonant. Naso Geticam linguam calluit.

ELEGIA XIV.

Ad amicum, quòd literas non daret, cùm faceret cætera.

HAnc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem;
Mittere si quisquam, quo caret ipse, potest.
Æger enim traxi contagia corporis mentis,
Libera tormento pars mihi nequa vacet.
Pérque dies multos lateris cruciatibus uror;
Sic quoque non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliquâ nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cùm dederis ingentia pignora, cúmque
Per numeros omnes hoc tueare caput:
Quòd tua me ratò solatur epistola, peccas;
Rémque piam præstas, & mihi verba negas.
Hoc, precor, emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.
Pluribus accusem, fieri nisi posset ut ad me
Littera non veniat, missa sit illa tamen.
Dii faciant ut sit temeraria nostra querela,
Téque putem falsò non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet: nec enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana priùs gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo;

Imme-

Immemorem quàm te quiſquam convincat amici:
Non ità ſunt fati ſtamina nigra mei. Nigra ſtamina.
Tu tamen ut falſæ poſſis quoque pellere culpæ
Crimina, quod non es, nè videare cave.
Ut, ſolebamus conſumere longa loquendo
Tempora, ſermoni deficiente die:
Sic ferat, ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguæ charta manúſque vices.
Quod tibi nè nimiùm videar diffidere, ſitque
Verſibus hoc paucis admonuiſſe ſatis:
Accipe, quo ſemper finitur epiſtola verbo,
Atque meis diſtent ut tua fata, Vale.

Elegia XV.

Ad uxorem, quòd ſuis libris ſit æterna.

Quanta tibi dederim noſtris monumenta libellis,
O mihi me conjux charior, ipſa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit;
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dúmque legar, pariter mecum tua fama legetur:
Non potes in mœſtos omnis abire rogos.
Cúmque viri caſu poſſis miſeranda videri,
Invenies aliquas, quæ, quod es, eſſe velint;
Quæ te, noſtrorum cùm ſis in parte malorum,
Felicem dicant, invideántque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dediſſem:
DIVITIS ad manes nil feret umbra ſuos. Divitiæ ad inferos non perveniunt.
Perpetui fructum donavi nominis; ídque
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quòd & rerum ſola es tutela mearum:
Ad te non parvi venit honoris onus:
Quòd nunquam vox eſt de te mea muta, tuíque
Judiciis debes eſſe ſuperba viri.
Quæ nè quis poſſit temeraria dicere, perſta;
Et pariter ſerva méque piámque fidem.
Nam tua, dum ſtetimus, turpi ſine crimine manſit
Et tantùm probitas irreprehenſa fuit.
Par eadem noſtrâ nunc eſt tibi facta ruinâ:
Conſpicuum virtus hîc tua ponat opus. (eſt,
ESSE bonam facile eſt, ubi quod vetat eſſe remotum
Et nihil officiis nupta quod obſtet habet.

Cùm

Vera amicitia.

Cùm Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum est pietas, id socialis amor. (bernat;
RARA quidem est virtus, quam non fortuna gu-
Quæ maneat stabilis, cùm fugit illa, pede.

* Siqua tamen pretii sibi merces ipsa petita est.

** Si tamen est, pretium cui virtus ipsa petitum;*
Inq; parùm lætis ardua rebus adest:
Si tempus numeres, per sæcula nulla tacetur;
Et loca mirantur quà patet orbis iter.

Fides Penelopea.

Aspicis ut longo teneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopea fides?
Cernis ut Admeti cantetur, & Hectoris uxor?
Ausaque in attensos Hiphias ire rogos?
Ut vivat famâ conjux Phylacëa, cujus
Iliacam primo vix pede pressit humum?

* At nec nil opus est. Fide opus est erga amicos.

** Nil opus est morte pro me; sed amore fideque:*
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis ista, moneri:
Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet ut facias, quod jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

FINIS.